A

CSIKSOMLYÓI RÓM. KATH.

FŐGYMNASIUM

ÉRTESITŐJE

AZ

1890—91-IK TANÉVRŐL.

KÖZLI:

IMETS F. JÁKÓ,

IGAZGATÓ.

CSIK-SZEREDÁBAN.

NY. GYÖRGYJAKAB MÁRTON GYORSSAJTÓJÁN.

1891.

I.

A görög nyelv ügye gymnasiumainkban.

(A szülők s a tanuló ifjuság figyelmébe ajánlva.)

Az 1890-ik év folyamán gymnasiumi tanügyünket mélyreható reform érte a görög nyelvi oktatást módosító XXX-ik törvényczikk által, melynek foganatositása már a jelen 1890—91. tanév elején a haza több gymnasiumában megtörtént.

Középiskoláink életében oly fontos jelenség e reform, hogy rá — tekintve életbe vágó irányát — a gyermekeiket iskoláztató szülőknek, vagy az ezeket helyettesitő gyámoknak élénk figyelme, komoly érdeklődése méltán irányulhat. Épen azért e sorok egyedüli czélja: tájékoztatni a szülőket és tanuló ifjuságot a fent jelzett ügyben.

Ismeretes az 1848-tól 1883-ig kisebb-nagyobb módosulással s 1883-tól 1890. szeptemberéig változatlanul fennállott törvényes gyakorlat, mely szerint a gymnasium V. osztályába lépő tanulóknak a már azelőtt is tanult két idegen nyelv (latin, német) mellett még egy harmadikkal a göröggel is kellett foglalkozniok, s csak az a tanuló nyilvánittatott érettnek, ki a kötelezett tantárgyak sorában a görög nyelvből és irodalomból is sikeresen kiállotta az érettségi vizsgálatot. Igy tehát középiskolai görög tanulmányok a tanári és papi tiszten kivül nem csak a jogi és orvosi pályára nyitottak tért az ifjuságnak, hanem görög tanulmányokat vittek magukkal az olyan gymnasiumot végzett tanulók is, kik az egyetemi tanfolyamot kikerülve, kevésbbé tudományos, gyakorlatibb életpályákon keresték boldogulásukat; hol pedig a görög nyelvi, annyi időt és fáradságot igénylett készültség, — tekintve az élet gyakorlati oldalát — szükségtelennek látszott, sőt bizonyult is.

De a tultömött gymnasiumok létszámában tapasztalat szerint csak a kisebb töredék tudott megküzdeni a sok idegen nyelv nehézségével; a középszerü vagy gyengébb tehetségü nagyobb rész, kik közül igen sokan gyakorlati pályára léptek át, rendszerint nem,

vagy csak a legnagyobb erőfeszitéssel tudta elbirni a különben is tulcsigázó, s a harmadik idegen nyelv (görög) által még fokozott tanulmányok terhét.

E tekintetben — gyakorlati czél szempontjából — a reáliskolának megvolt az az elsőbbsége a gymnasium felett, hogy növendékeit a gyakorlati pályákra, s azokat, kik a szükséges latin tanulmányokban részesültek, az egyetemnek jogi és orvosi szakára is elbocsáthatta; méltányosnak látszott tehát, hogy a nagyobb számra való figyelemmel a gymnasiumban tanult ifjak görög nyelvi s irodalmi tanulmány nélkül is tért foglalhassanak ama gyakorlati pályákon s az egyetemnek nevezett szakain.

Mért is terheltessenek némelyek oly tanulmányokkal, melyekre hajlamuk, képességük nincs, s melyeknek jövendő életpályájukon helyzetüknél fogva amugy sem fogják jelentékeny szellemi hasznát érezni?

Azért Csáky Albin gróf, vallás- és közoktatásügyi miniszter módját akarta ejteni, hogy a tanulók tanulmányai lehetőleg egyéni képességöknek megfelelő irányba terelődjenek s ennélfogva legyen joguk jövendőbeli pályájokra való czélzattal szabadon választani a görög nyelvi s irodalmi tanulmány és az azt helyettesitő könnyebb, gyakorlatibb jellegü ismeretág között.

Ily czélból lépett életbe 1890. szeptemberében az 1890-ben alkotott XXX. törvényczikk.

Ennek rendelkezése szerint az V-ik osztályba lépő tanulók kettős irány előtt állanak: egyik az eddig gyakorlatban volt tanmenet, melynek keretében a görög nyelvi s irodalmi tanulmányok változatlanul maradnak, mint régen; a másik — új — irány tananyagában a görögöt magyar irodalmi s rajzbeli tanulmányok helyettesitik. Mielőtt azonban az irányválasztás megtörténnék, jó lesz a szülőknek s az illető tanulóknak komolyan mérlegelni: mennyit bir meg a tanulóban nyilatkozó szellemi képesség, melyik az az életpálya, mely felé a tanuló hajlama és tehetsége alapján már jó előre irányitani lehet a törekvést?

Ha az ifju úgy érzi s a szülők vagy gyámok is azt látják az iskolai bizonyitványból, hogy az észtehetség és hajlam nincs arányban a sok nyelvtanulás nehézségeivel, akkor ajánlatos az új irányt választani, melyben a görög tanulmányokat a magyar nyelvi leczkék pótolják.

Föltétlenül kötelesek görög nyelvet s irodalmat hallgatni, kik az életben mint papok vagy tanárok szeretnék betölteni hivatásukat, mert az ide tartozó törvény 5. §-a kimondja: a kellő görög nyelvi s irodalmi tanulmányokban nem részesült tanulók „a tudományegyetemek és egyéb főiskolák hittudományi karára, vagy azok nyelvészeti, bölcsészeti és történelmi szakosztályaira (s a tanárképző-intézet ugyanezen szakosztályára)“ fel nem vehetők. A megnevezett pályákon kivül út nyilik minden másra az oly érettségi bizonyitvány alapján is, mely a görög nyelvi tanulmányok helyett az azokat pótló ismeretekről tanuskodik. Nem lesz elzárva a tudományegyetem jogi és orvosi kara, sőt a tanárrá előkészitő mennyiségtan-természettudományi kar sem, és a theologiai facultas körén kivül vagy alul eső papképző seminariumok vagy más hittudományi iskolák látogatása sem fog akadályba ütközni.

S mert az V-ik osztályba lépő tanulók irányválasztása nagyon komoly jellegü, — az 1890. julius 30-án kibocsátott miniszteri rendelet megszabja a beiratkozásnál követendő eljárást. A szülőknek, gyámoknak élőszóval vagy irásban nyilatkozniok kell: melyik irányban akarják gyermekök, illetve gyámoltjok kiképeztetését? Ha ez nem történik meg, köteles a tanuló a beiratkozástól számitott nyolcz nap alatt hazulról nyilatkozatot szerezni; ellenkező esetben az igazgató is nyilatkozatra szólitja fel az illetőket, s ha ennek sem lesz eredménye, a tanulótól a beiratásnál megválasztott tanirány tekintetik végérvényesnek.

A görög nyelvet kizáró uj irány követői alaposabban bevezettetnek a magyar irodalom ismeretébe, mi pedig oly nagy fontosságu a nemzeti érzület erősbitésére s ébrentartására nézve; ezzel kapcsolatban megismerik a görög remekirók örökbecsü müveit magyar forditásokból s tájékozást nyernek a görög müvelődéstörténetben. Nem lesz tehát előttök ismeretlen a görög szellem. A nagy történetirónak, Thukididesnek müve, a két görög eposz, Ilias és Odysseia, Aischilosnak, Sophoklesnek, Euripidesnek egy-egy tragoediája, Platonak és Aristotelesnek ethicai müvei, szerre a négy felsőbb osztályban alapos tárgyalás alá kerülnek. Tanulmányuk körébe esik a rajz is, mi által fokozódik ügyességök a rajzolás technikájában s szépérzékök fejlődik.

A pótló tanfolyam tárgyai oly tekintet alá esnek, mint a többi rendes tárgy; belőlök rendes osztályvizsgálat teendő s azon-

kivül a magyar rész V—VIII. osztályig terjedő anyaga az érettségi szóbeli vizsgálatnak is tárgya.

Ha a pótló tanfolyamra iratkozott tanuló egy vagy több év mulva irányt változtat, akkor az addig nem hallgatott görög nyelvi és irodalmi tananyagból törvényszerü felvételi vizsgálatot kell állania; ép ez áll megforditva is.

Irányváltoztatás esetére nézve az 1883. évi XXX. törvényczikk 13-ik §-a kimondja, hogy az r e n d e s e n csak a tanév kezdetén történhetik meg. Általán költséggel és sok fáradsággal jár az átlépés; mit úgy kerülhet el a tanuló, ha egyik vagy másik irányhoz kellő megfontolás nélkül nem szegődik.

Ennyit óhajtottam a szülők s az érdekelt ifjuság tudomására juttatni. Ezek után kitüzött czélom határain tullépve, — a görög nyelv kérdésének egy éves, de igen érdekes és tanulságos történetére vetek vázlatos pillantást.

Sok szép eszmecsere folyt ez ügyben, kár volna, ha csak ugy efemerszerüleg elhangzanék; mozgásba jött az országnak tanügy iránt érdeklődő eleme; érv érv ellen küzdött, mintha egymásra villámokat szóró ellenséges felhőtáborokat szemlélt volna az ember! Az ókori classicus szellemben fölnevelkedett s nagyrészt abból táplálkozó tudós körök görcsösen ragaszkodtak az antik szellemhez, melyből, ugy vélték, egy szikrányit sem lehet elveszteni a nélkül, hogy a gymnasiumi oktatás számbavehető kárt ne valljon. Egy másik, a modern idők szellemét tolmácsoló felfogás, magát sasnak képzelvén, könnyelmüen csapkodott szárnyaival az antik classicitasnak, ez isteni szobornak, arczára, fitymálván annak mozdulatlan bájait. Voltak olyanok is, kik kivül álltak a görög müveltség bűvös körén, s hideg némasággal csatlakoztak a görög ellen érvelők véleményéhez. Legjózanabb volt s egyszersmind legvonzóbb képet is nyujtott a középutat követők tábora; fegyverök a józan itélet s a méltányosság volt; élükön a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel, helyes módját találták annak, hogy az ókori tanulmányok lényegesebb csorbulása s a tanulóknak nagyobb megterheltetése nélkül az uj idők ismeretága is megillető jelentékenyebb tért foglalhasson el a gymnasiumi tanfolyamban.

Az 1889-ik évi költségvetés tárgyalása alkalmával Csáky Albin grót, vallás- és közoktatásügyi miniszter a gymnasiumi görög nyelvtanulásra vonatkozólag nagy fontosságu nyilatkozatot tett, mely a kérdés kiindulási pontjának tekintendő.

Válaszolván Fenyvessy Ferencz képviselőnek a gymnasium görög tanulmányok megszüntetése tárgyában benyujtott inditványára, kijelentette, hogy czélja a középiskolákat egységes alapokra fektetni, mely törekvésnek első áldozata valószinüleg a görög lesz. Ezután megindult a reformot előkészitő munkásság. Nehogy ez ügyben megfontolatlan lépés történjék, a miniszter, mielőtt végleg határozott volna, rendre kikérdezte a szakkörök véleményét. Első sorban a közoktatásügyi tanács elé kerültek a következő kérdések:

Minő okok szólnak a görög nyelv megtartása vagy elejtése mellett? Egészen ejtessék-e el a görög vagy csak óraszáma kevesbüljön, vagy tanitása csak némely gymnasiumokra szoritkozzék, avagy rendkivüli tárgygyá tétessék? Kiküszöbölés esetén mily tárgyak képezzék a pótló tanfolyamot?

A tanács albizottságilag, majd összes ülésben alaposan megvitatta a kérdéseket, s végre is ugy nyilatkozott, hogy a görög nyelv változatlanul megtartandó; azonban hasson oda a miniszter, hogy az oktatásban az eddiginél czélszerübb módszer jusson érvényre. E tanácskozások sorában a dr. Kármán Mór tanár beszéde volt kiemelkedő. Rendre czáfolgatta a görög ellen felhozatni szokott érveket s rámutatott az okokra, melyek a görög nyelvi tanulmányok fenntartását parancsolják.

Időközben az országos tanáregyesület központi választmánya is nyilatkozatra hivta fel a vidéki tanári köröket. Habár a körökben az ügy előadói a görög nyelv mellett törtek lándzsát, mégis a szavazatok végleges eredménye azt bizonyitotta be, hogy a gymnásiumi tanárok többsége nem idegenkedik a reformtól.

Számba is vette a tanárok magatartását a miniszter, mert az 1890. januárjában az országházban folytatott görögnyelvi vita alkalmával elégedetten hivatkozott a tanárok többségének véleményére. Vita közben Asbóth és Schvarz Gy. képviselők adtak legtalpraesettebb kifejezést a kérdésben immár kidomborodott ellentétes nézeteknek.

Asbóth János a görög tanulmányokat pótolhatlanoknak véli. A magyar nemzet vezérszerepre van hivatva; e hivatását csak ugy töltheti be, ha szellemi fölényt szerez magának; de hogyan történhessék ez, ha nemzeti müveltségünkből kilökjük a görög tanulmányokat, melyekben a szellemi fölény legragyogóbban nyilvánul? Ha kivetjük a görög szellemet, keletkezik egy társadalom, egy amerikanizmus, mely elvesztette a kapcsolatot a multtal, mely

nem néz a jövőre sem, csak a jelennel s az élvezettel törődik. A kritikai divatváltozásnak alávetett módern irodalom nem helyettesitheti a görög irodalmat, melynek nem muló becsét 2000 év szentesitette.

Schwarz Gyula képviselő rámutat a tévedésekre, melyek a tervezett reformot illetőleg némelyek felfogásában szembeötlőleg nyilvánulnak. Nagy tévedés azt hinni, hogy a göröggel együtt szakitunk a multtal, kitépjük szivünkből az elődök iránti kegyeletet, mely pedig oly éltető eleme a nemzetiség légkörében élő honfinak. Hiszen 1848. előtt alig tanult görögül valaki s vajjon a mai ivadék az akkori nemzedéket felülmulja-e a mult iránti kegyeletben? A tapasztalat nem ad igazat annak az állitásnak, hogy a görög jobban kifejti a lélek képességeit, mint bármi más tárgy. Elfogultság mondatja, hogy az új idők nagy irói nem szárnyalták túl, sőt utól sem érték a görög remekirókat. Egyébiránt a kormánynak nincs is szándékában száműzni a görögöt a gymnasiumból, hanem csak terjedelmét akarja a méltányosság szem előtt tartásával szükebb határok közé szoritani.

A napi sajtó is mind sűrűbben emelte fel szavát s a középiskolai tanügyi lapok éber figyelme folyton a görög nyelv ügyére irányult. A férfias magatartás, melyet Volf György tanár, a „Tanáregyesületi Közlöny" szerkesztője a reform ellen, és Jancsó Benedek tanár, a „Középiskolai Szemle" szerkesztője, a reform mellett kezdettől elfoglalt, — a mozgalom iránti érdeklődést nagyban fokozta a vidéki tanárok közt.

Még a Kisfaludy-társaság felolvasó-asztaláig is elhatott a mozgalom hullámverése. Szász Károly 1890. február 9-én, a közgyülést megnyitó beszédében hatalmasan kikelt az újítás ellen. Hangoztatta, hogy a görög szellem és művészet az örökszépnek első eredeti és kiapadhatatlan forrása, melyet forditásból megérteni annyi volna, mint photographia útján tenni szert emberismeretre.

Mondják, hogy a tanulók előmenetele nem felel meg a várakozásnak. De hát péld. a latinban arányos-e a siker a ráforditott idővel és fáradsággal? Vajjon olvassák-e a gymnasiumot végzett ifjak Horáczot, Cicerot? Hanem azért senkinek sem jutott eszébe még csak meg is szoritani a latintanulmányok körét.

Sokan hivatkoznak az életre, mely a legkevesebb gyakorlati összefüggésben van a göröggel. Ám a puszta gyakorlati hasznosság szempontja kivül esik a középiskolai oktatáson, melynek célja:

az általános műveltség elemeit megadni s a felső iskolába előkészíteni. — Egyébiránt az életnek is szolgál a görög. Ha valaki, mint Széchenyi István is tette, férfi korában akarja megtanulni a görögöt, könnyen megteheti, csak a keretet tölti be, melyet az iskolai oktatás adott volt meg.

Más fontos ok is ajánlja a görög tanulmányokat. Az irodalmak értékét a nemzeti alapon nyilvánuló eredetiség szerint mérlegeljük; pedig ránk nézve az utánzás veszélye könnyen beállhat a modern, s ebben különösen a német irodalom részéről; mig költészetünk egyik legkiválóbb alakjának, Arany Jánosnak, ki egyszersmind a legnemzetibb költőnk, egész műveltsége az ó-classicai talajban gyökeredzik.

Természetes, hogy nem nézhette szó nélkül a mozgalmat a budapesti philologiai társaság sem, mely első sorban a görög-latin irodalmi tanulmányok mivelése és terjesztése czéljából szerveződött. A miniszterhez felterjesztett emlékiratban a választmány kifejezi aggodalmát a reform iránt. Fölfejti, hogy a görög classikai studiumok voltak felvirágoztatói az újabb irodalomnak. Rámutat a legnagyobb magyar költőre, Aranyra, kire az újitás ellen megindult küzdelem hivei büszkén hivatkoztak s ki nagyságát részben a görög remekirók tanulmányozásának köszönheti. Kéri a közoktatásügyi kormányt, ne csökkentse a görög tanulmányokat, hanem nemzeti mivelődésünk jövőjére való tekintettel tegye még behatóbbá. Ha mégis valósulnia kell a reformnak, ez ne történjék a gymnasiumi görög nyelvi oktatás teljes kizárásával vagy facultativvá tételével.

Mielőtt a törvényjavaslat végleges alakot nyert volna, Csáky Albin miniszter 1890. márczius 24, 25-re és 26-ra görögnyelvi értekezletet hivott össze, melyre mély tapintattal, az ellenkező nézeten levők sorából is többen hivatalosak voltak. Az értekezlet hevesen folyt le; 1-ső és 2-ik nap legtöbben ellenezték a miniszter tervét, s midőn ez kinyilatkoztatta, hogy szándékától elállani nem fog s egyuttal a 3-ik napi tanácskozás tárgyául azt a kérdést tüzte ki: miféle tárgy lépjen a görög helyébe, lehetőleg oly módon, hogy az intézkedés által a reáliskola és gymnasium közelebb jusson egymáshoz: a hevesebbek, mint Szász Károly, Szily Kálmán, Hajnik Imre, König Gyula kijelentették, hogy a további tanácskozásra meg nem jelennek. A 3-ik napi értekezleten abban állapodtak meg, hogy a görögöt helyettesitő tárgy a magyar irodalom s a rajz legyen, s hogy a görög irodalom magyar forditásokból behatóan tanittassék.

1890. április 21-én került a képviselőház elé a törvényjavaslat. A ministeri indokolás bő magyarázatát nyujtja azoknak az okoknak, melyek a törvény létesitését parancsolják. Összegezve vannak ebben mind, a miket a reform érdemére nézve időnkint a miniszter kijelentett. Egyrészt könnyiteni kell a tulterheltségen, más részt a modern életkövetelményekkel nagyobb összhangba kell hozni a középiskolai oktatást, s mindezekre nézve első lépés a görög tanulmányoknak a javaslatban körvonalozott módositása. Különben a javasolt törvény a most fennálló középiskolai törvényekkel összeütközésbe nem jő; sőt szembeszökő, hogy csak consequentiája annak a rendelkezésnek, mely az 1883. évi XXX. t. cz. 26. §-ának második bekezdésében van, mely szerint a szükséges latin tanulmányokat felmutató realiskolai tanulók az egyetem jogi és orvosi karaira felvehetők. Méltányos a gymnasiumot is úgy rendezni, hogy onnan az egyetem nevezett karaira a beiratkozás görög tanulmányok nélkül is történhessék.

A görög nyelvi oktatás multjára vetett rövid visszapillantás kapcsán az indokolásban azzal az érdekes megjegyzéssel találkozunk, hogy a javaslat voltaképen nem új, amennyiben az egykor b. Eötvös József által beterjesztett, középiskolai oktatásra vonatkozó, de tárgyalás alá nem került javaslattal lényegében megegyezik.

A javaslatot a képviselőház közoktatásügyi bizottsága, a képviselőház s a főrendiház némi módositással rendre elfogadta s szabatos stylusba öntve, 1890. junius 24-én szentesittetett az új törvény.

Az országházi tárgyalások alkalmával ismétlődtek mindazok az érvek, melyek korábban itt-ott a görög ellen és mellett tegyverül szolgáltak.

Felmerült volt az a kérdés: vajjon a görög remekiróknak forditásban való ismertetése mint k ü l ö n tárgy tanitandó-e? Egy némely részről oda is irányult a törekvés, hogy a görög irók tárgyalása ne föltétlenül magyar, — hanem az illető gymnasium nemzetiségi jellegéhez mért anyanyelvi forditásban is esközölhető legyen. Erre vonatkozólag a törvény 2. §-a határozottan kimondja, hogy a „magyar irodalom bővebb megismertetése, k a p c s o l a t b a n a görög remekirók műveinek ismertetésével, m a g y a r forditásban" történjék.

A kormány az autonom hitfelekezeti (ev. ref., ágostai, unit., gör. kel.) középiskolák fentartóinak tetszésére bizza a törvény el-

fogadását vagy mellőzését, — mi a reform kiméletes és mérsékelt irányát mutatja.

A törvény megalkotása után a miniszteriumban hozzáfogtak a végrehajtás előkészületeihez. A szükebbkörü értekezlet kimondta, hogy *fősuly fektetendő a magyar irodalom intensivebb s olvasáson alapuló ismertetésére.*

A tanterv körülirja a pótló tanfolyam terjedelmét. Határozottan megjelöli a magyar forditásban tanitandó görög műveket s a rajzoktatás menetét; elősorolja a magyar irókat is, de az egyes csoportozatok elé odaillesztett „például" azt engedi következtetnünk, hogy a szaktanárnak kezе a tárgyalandó irók válogatásában nincs szorosan megkötve, az azonban első tekintetre szembetünik, hogy a tanterv az ó-classicai irányt követő költőkre helyezi a fősúlyt.

Az oktatást a magyar csoportból, ha arra képzettségénél fogva kiválóan alkalmas classico-philologus nincs az intézetben, a *magyar nyelv és irodalom tanára* teljesiti.

Az 189°/₉₁. tanévben életbelépett rendelet eredménye kielégitőnek mondható. A minister közvetlen vezetése alatt álló gymnasiumokban a V. osztályos tanulók 36 százaléka, — ott, hol a görögöt helyettesitő tárgyakra berendezkedtek, az V. osztályos tanulóknak 26 százaléka választotta az új irányt.

Az erd. rk. status az ő fennhatósága alatt álló gymnasiumokra nézve kötelezővé tette az új törvényt s elrendelte, hogy az az 189°/₉₁. tanévben gyakorlatba vétessék; egyszersmind felhatalmazta az igazgatót, hogy a rajztanitáshoz szükséges táblás munkákat 64 frt 60 krnyi összegben a tandij-jövedelemből beszerezhesse. — A beiratkozások alkalmával *Imets F. Jákó* igazgató mindent elkövetett arra nézve, hogy az érdekelt tanulók és szülők kellő tájékozást nyerjenek; azonban egyetlen tanuló sem jelentkezett a pótló tanfolyamra s igy a tanári testületnek ez ügyben megtett előkészülete is a jövőnek marad fenn.

Fülöp Árpád.

II.

Tanári kar.

Bodosi Lajos, született Baróthon, Háromszékmegyében, junius 8-án 1857; erdély-egyházmegyei áldozár, h. tanár; az internátus felügyelője, exhortator. Tanitotta a hittant, latin és görög nyelvet az V., a latin nyelvet a VI. osztályban. Heti óra száma 19. Tanárkodási éveinek száma 12.

Fülöp Árpád, született Nyárád-Szent-Benedeken, Maros-Tordamegyében, 1863. márczius 9-én; világi, okleveles főgymn. h. tanár, a III. osztály főnöke és az önképzőkör vezetője. Tanitotta a latin nyelvet a III. osztályban, a magyar nyelvet a III., IV., VII. és VIII. osztályban. H. ó. sz. 19. T. é. sz. 3.

Glósz Miksa, született Tamásfalván, Szepesmegyében, 1845. október 12-én; világi, okleveles főgymn. rendes tanár, a VIII. osztály főnöke, a tanári könyvtár, a régiség- és éremtárnak őre, a budapesti Philologiai Társaság, a magyar Néprajzi Társaság az Erdélyi Kárpátegyesület rendes, az E. M. K. E. csikmegyei fiókjának választmányi tagja, a csiksomlyói Jótékony Nőegyesület alelnöke. Tanitotta a IV. és VIII. osztályban a latin és a VIII. osztályban a görög nyelvet. H. ó. sz. 16. T. é. sz. 17 ½.

Haydn J. Hugó, született Brassóban, Brassómegye, 1860. október 7-én; a magy. és ném. nyelvre és irodalomra képesitett világi, okl. rendes tanár; a VI. osztály főnöke; az ifjusági könyvtár őre. Tanitotta a IV. V. VI. VIII. osztályban a német és az V. VI. osztályban a magyar nyelvet. H. ó. sz. 17. T. é. sz. 9.

Imets F. Jákó, született, Tusnádon, Csikmegyében, nov. 12. 1837; erdély-egyházmegyei tb. főesperes; a főgymnasium, finövelde és internatus igazgatója; főgymn. okl. rendes tanár; a Sz-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztályának tagja; a meteorol. m. k. intézet külső munkatársa; a csiksomlyói r. k. iskolák pénzalapjánál felügyelő; a csiki r. kath. Tanitó

Egyesület és a csiksomlyói Olvasókör elnöke, az E. M. K. E. csikmegyei választmányának egyik alelnöke, a csikmegyei tvh. bizottság, a gazdasági egylet, az E. M. K. E. és E. K. E. választmányi s a magy. történelmi társulat tagja. Tanitotta az I. osztályban a hittant, a VII. osztályban a német nyelvet. H. ó. 5. Tanárkodási éveinek száma 30.

Jakab Antal, született K.-Almáson, Háromszékmegyében, 1852. junius 8; világi okleveles főgymn. rendes tanár, a m. kir. Természettudományi Társulat rendes tagja. Tanitotta a menynyiségtant, a II. III. IV. VI. és VIII. s a természettant a VIII. osztályban. H. ó. sz. 19. T. é. sz. 12.

P. Kopatz J. Pátrik, született Csicsóban, Csikmegyében, 1854. ápr. 6-án; szt. Ferencz-rendi áldozár, h. tanár, a Sarlós Boldogasszonyról nevezett Mária-Társulat elnöke, tart. honv. segédlelkész, a II. osztály főnöke. Tanitotta a hittant a VI. VII. VIII, a magyar és latin nyelvet a II. osztályban. Heti óráinak száma 18. Tanárkodási éveinek száma 11.

Korber Imre, született Mezőhegyesen, Csanádmegyében, 1853. szeptember 12-én; világi, rendkivüli tanár, az ének, zene, franczia nyelv tanára; m. kir. honvédhuszár-tiszt, a budapesti Philologiai Társaság, a m. kir. Természettudományi Társulat és az Erdélyi Kárpátegyesületnek rendes tagja. Tanitotta az egyházi és műéneket, zenét, tornát és franczia nyelvet az I—VIII. oszt. H. ó. sz. 22. T. é. sz. 8.

Nagy István, született Pécsett, Baranyamegyében, aug. 9. 1844; erdély-egyházmegyei áldozár, főgymn. rendes tanár, finöveldei aligazgató és a gymn. kölcsönkönyvtár őre. Tanitotta a magyar és latin nyelvet az I., a latin nyelvet a VII. osztályban. H. ó. sz. 18. T. é. sz. 20.

Dr. **Nemes** Félix, született Székely-Udvarhelyt, Udvarhelymegyében, 1854, október 24-én; szt. Ferenczrendi áldozópap, bölcsészettudor, a Magyarhoni Földtani-, a kolozsvári Orvos-Természettudományi Társulat, s az Erdélyrészi Kárpát Egyesület tagja, erd. r. k. statusgyülési képviselő; a természetrajzi szertár őre, a IV. osztály főnöke. Tanitotta a vallástant a II—IV. osztályban, a német nyelvet a III., a természetrajzot a IV—VI. osztályban. H. ó. sz. 18. T. é. 3.

Pál Gábor, született Bethlenfalván, Udvarhelymegyében, január 19. 1852; világi, okleveles főgymn. rendes tanár, testületi jegyző, a természettani szertár őre, a csiksomlyói r. k. iskolák pénzalapját kezelő bizottmánynak tagja. Tanitotta a mennyiségtant az V. és VII., termèszettant a VII., mennyiség- és természettani földrajzot a III., bölcsészeti előtant a VII. és VIII-ik osztályban, összesen 17 órában. T. é. sz. 15.

Pap András, született Hatolykán, Háromszékmegyében, ápril 22. 1853; világi, okleveles főgymn. rendes tanár, a VII. osztály főnöke. Tanitotta a görög nyelvet a VI. VII, történelmet a IV. VIII. és a földrajzot a VII. osztályban. H. ó. 17. T. é. sz. 12.

Sipos Sándor, született Kézdi-Márkosfalván, Háromszékmegyében, ápril 17-én 1843; világi, h. tanár. Tanitotta a rajzoló geometriát, az I—IV; a mennyiségtant az I. osztályban; a szépirást és a szabadkézirajzot az I. II. osztályban. Tanitotta a rajzot és szépirást még a tanitóképezdében és a főelemi tanodában is. H. ó. sz. a gymnasiumban 15. T. é. sz 20.

Szász Károly, született Csatószegben, Csikmegyében, 1849. október 26 án; világi, okleveles főgymn. rendes tanár, az V. osztály főnöke. Tanitotta a földrajzot az I. II. osztályban, történelem—földrajzot a III. osztályban, történelmet az V. és VI. osztályban. H. ó. sz. 18. T. é. sz. 14 $^1/_2$ év.

III.

Az 189$^{0}/_{91}$-ik évben követett tanterv.

I. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Nagy István.**

Hittan, heti 2 óra. Az ember rendeltetése és végczélja; a hit; az apost. hitvallás 12 ágazata; Istennek tiz, és az anyaszentegyháznak öt parancsa; a bűnök-, erények-, szentségek- és szentelményekről szóló tan. Részletek a kath. egyház történelméből. Tankönyv: Egri Közép Katekizmus.

Tanitotta: Imets F. Jákó.

Magyar nyelv, heti 6 óra. a) Elbeszélő prózai és költői olvasmányok, különösen a népmese, klasszikus mythos, a magyar történeti monda és néprajz köréből; ezeken kivül több olvasmány a föld- és természetrajz köréből; az olvasott darabok tartalmi magyarázata, a tartalomnak szabadon való elbeszélése és könyvnélkül tanult versek szavalása. b) Nyelvtan: A szóhangok és betük, szóelemek, egyszerü mondat és mondatrészek, fő- és mellékmondatok megkülönböztetése. A szók alakjainak változásai, a szóragozás, szóképzés és szóösszetétel által, szócsoportok, rokonszavak és képletes kifejezések. c) Kéthetenként egy iskolai irásbeli dolgozat, melyeknek tárgya: mondatok alakitása a nyelvtani szabályokra. — Kézi könyv: Szinnyei Magyarnyelvtana és olvasókönyve, I. rész.

Latin nyelv, heti 7 óra. Olvasás és irás; a névszók ragozása, a melléknevek fokozása, névmások, számnevek, a „sum"-nak és összetételeinek, valamint a cselekvő igék ragozási formái; nemekre vonatkozó szabályok ismertetése, szavak tanulása és a nyelvtan egyes részeinek megfelelő forditási gyakorlatok. Hetenként egy iskolai irásbeli dolgozat egyes magyar mondatok és könnyebb összefüggő szövegek latinra forditásában. K. k. dr. Szamosi Latinnyelvtana és olvasókönyve I. rész.

Tanitotta: Nagy István.

Földrajz, heti 4 óra. Tankönyv: Visontai-Borbás: Földirat. Lange-Cherven: Iskolai atlas. Tananyag: Általános földrajzi alapfogalmak, a magyar állam, az osztrák császári birodalom és Európa többi államainak földrajza, természeti viszonyai, főbb tekintettel a térképkezelés elsajátitására.

Tanitotta: Szász Károly.

Számtan, heti 3 óra. Tizes számrendszer. Római számjegyek. A négy alapművelet egész számokkal, tizedes és közönséges törtekkel, különböző mértékek és pénznemek ismertetése. Kézikönyv dr. Mocnik F. és dr. Schmidt A. Számtan.

Rajzoló geometria, heti 3 óra. Kézikönyv: Fodor L. és dr. Wagner A. „Rajzoló Planimetria". Planimetriai idomok különböző tételei, geometriai ornamentális rajzolás, egyenes és görbevonalu idomok, táblarajz után rajzeszközökkel és szabad kézzel.

Szépirás, heti 1 óra. Nagy S. szépirásmintái után, magyar folyóirás és a német irás alapvonalai, a szépirás szabályainak magyarázata mellett, táblai elöirás nyomán.

Tanitotta Sipos Sándor.

II OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Kopatz J. Pátrik.**

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv: Nogáll: „Egyházi szertartások magyarázata". — Tananyag: a keresztény hitélet folyamata, egyes gyakorlatai és tényezői.

Magyar nyelv, heti 5 óra. Tananyag: az igék ismétlése után a határozók, egyszerü és összetett mondat és mondatrészek, mellé- és alárendelt mondatok viszonya és képletei, szóképzés, szócsoportok, synonimák, ikerszavak, költői és prózai olvasmányok, versszavalás. Kéthetenként egy iskolai irásbeli dolgozat. Kézikönyv: dr. Szinnyei „Iskolai magyar nyelvtana" és „Olvasó könyve" II. r.

Latin nyelv, heti 7 óra. Tananyag: az I. oszt. anyagának ismétlése, az igék ragozása, áttekintése perfectumok és supinumok szerint. Előljárók, határozók, kötőszók, indulatszók, szóképzés és nemre vonatkozó szabályok. Mesék, leirások és történelmi elbeszélések forditása. Hetenként egy iskolai irásbeli dolgozat. Kézikönyv: dr. Szamosi J.: „Latin nyelvtana" és „Olvasó könyve".

Tanitotta: P. Kopatz Pátrik.

Földrajz, heti 4 óra. Tankönyv: Visontai-Borbás: „Egyetemes földirat". Tananyag: Ázsia, Áfrika, Ámerika és Ausztrália földrajza, tekintettel a természetrajzi részletek szemléltető tárgyalására.

Tanitotta: Szász Károly.

Számtan, heti 4 óra. Az első osztály tananyagának ismétlésével kapcsolatosan a számolási röviditések és korlátolt pontosságu számtani röviditett műveletek. Közönséges tört átváltoztatása tizedes törtté és viszont. Egyszerü arányok és aránypárok. Hármas szabály. Kamatszámitások: tőke, kamat és százalékszámitások száztól, százra és százban. Olasz számolási mód. Havonként egy iskolai

irásbeli dolgozat a közelebb tárgyalt tananyag köréből. Kézikönyv: Mocnik-Schmidt: Számtan.

Tanitotta: Jakab Antal.

Rajzoló geometria, heti 3 óra. Stereometriai elemek. Kézikönyv Fodor L. és dr. Wagner A. „Rajzoló Stereometria." Egyszerübb testidomok szemléltetése, ábrázolása, rajzolása, hálózata és modelljeinek elkészitése. Planimetriai ornamentalis rajzolás táblarajz után. Sodrony- és bádogtestminták távlati rajzolása árnyékolva.

Szépirás, heti 1 óra. Nagy Sándor mintái után. Kaligraphiai magyar és német folyóirási gyakorlatok, kellő magyarázatok mellett, táblai előirás után.

Tanitotta: Sipos Sándor.

III. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Fülöp Árpád.**

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv: Róder F. „Ó- és újszövetségi bibliai történetek". Tananyag: I. r. az ó-szövetség története.

Tanitotta: dr. Nemes Félix,

Magyar nyelv, heti 3 óra. A nyelvtan rendszeres ismétlése. A hangsulyos verselés vázlatos ismertetése. Versek szavalása. Olvasmányul: Szalay Lászlónak „A tatárjárás Magyarországon" czimü müve, s még több elbeszélő költemény, útirajz, leirás. Kéthetenként egy iskolai irásbeli dolgozat. Kézikönyv: Szvorényi J. Nyelvtana I. és II. rész, Olvasókönyve III. rész.

Tanitotta: Fülöp Árpád.

Német nyelv, h. 4 óra. Tankönyv: Felsmann J. „Német nyelvtan és gyakorlókönyv"; Harrach J. „Német olvasókönyv, I. k." — Tananyag: helyes irás és olvasás. Olvasmányok s forditási gyakorlatok alapján a teljes alaktan.

Tanitotta: dr. Nemes Félix.

Latin nyelv, heti 6 óra. A mondatrészek egyezése; esettan; a melléknevek, főnevek, névmások és előljárók mondattani használata. Olvasmányul: Liviusból az előkor (5 fejezet), s a királyok korából 23 fejezet; Phaedrusból 20 mese. Hetenként egy iskolai irásbeli dolgozat. K. k. dr. Szamosi J Latin mondattana; Elischer J. Latin olvasókönyve a gymnasiumok III. és IV. o. számára.

Tanitotta: Fülöp Árpád.

Történelem-földrajz, heti 4 óra. a) Történelem. Magyarország története a honfoglalástól a 67-iki koronázásig; különös tekintettel hazánk müvelődési és alkotmányos viszonyaira. Kézikönyv: Ribári: „Magyarország története". — b) Földrajz: Az osztrák-magyar monarchia földirata. Mindkettőnek hegy- és vizrend-

szere. Magyarország vármegyéi és az osztrák örökös tartományok egyenkint, a legnevezetesebb községek fölemlítése után a népességi viszonyok, vallás, mezőgazdaság, ipar, közlekedés, kereskedelem, szellemi műveltség, alkotmány, törvényhozás és közigazgatás. K. k. Cherven: Az osztrák-magyar monarchia földirata.

Tanitotta: Szász Károly.

Természet- és mennyiségtani földrajz, heti 2 óra. Természettani alapfogalmak és a közönségesebb physikai tünemények magyarázata után földünk alakjára, ábrázolására és egyes pontjainak meghatározására vonatkozó ismeretek; tagosultsága, szárazföld, viz, levegő, az ezekben végbemenő nevezetes mozgásokkal; mint csillagnak és a bolygó-rendszer egyik tagjának tengely körül való forgása és keringése a nap körül, az ezekből eredő látszólagos mozgásokkal. A hold keringése és fényváltozatainak magyarázata. K. k. Scholtz A. és Ráth A.: A Math. és Physikai Földrajz Elemei.

Tanitotta: Pál Gábor.

Számtan, heti 3 óra. Az összetett arányok és aránypárok. Összetett hármas szabály. Kamatszámitások. Leszámolás. Időhatárszámolás. Egyszerü és összetett arányos osztás. Egyszerü és összetett vegyitési szabály. Láncszabály. A kamatos kamatszámitás megértése czéljából a hatványra emelés. A kamatos kamat számitása. Havonként egy iskolai irásbeli dolgozat a közelebb tárgyalt tananyag köréből. K. k. Mocnik-Schmidt: Számtan.

Tanitotta: Jakab Antal.

Rajzoló geometria, heti 2 óra. Constructiv Planimetria. K. k. dr. Fodor L. és dr. Wagner A. A planimetriai nevezetesebb idomok kibővitése, fontosabb constructiv feladatok. Továbbá az idomok és a természetben a területek felmérése, ábrázolása és meghatározása mérő-asztallal.

Tanitotta: Sipos Sándor.

IV. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: dr. **Nemes Félix.**

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv, mint a III. osztályban. — Tananyag: II. rész. az új-szövetség története.

Tanitotta dr. Nemes Félix.

Magyar nyelv, heti 4 óra. Az egyszerü szép irály kellékei, megfelelő olvasmányokkal. A hangsulyos és időmértes vers ismertetése, ezekre vonatkozólag kiváló versek olvasása s részben emlèztetése. Olvasmányul s beható fejtegetésül: Arany Jánosnak „Toldi“ czimü eposza. Kéthetenként egy iskolai irásbeli dolgozat. K. k. Névy L. Stilisztika I. r. és Arany Toldi-ja, magyarázza Lehr A.

Tanitotta: Fülöp Árpád.

Német nyelv, heti 3 óra. Az alaktan folytonos ébrentartása mellett a mondattanból a szóegyeztetés, szóvonzat, szórend, idők és módok használata megfelelő gyakorlatokkal magyarról németre. Olvasmányok: Der Pfennig. Die drei Hausräte. Das Hirtenbüblein. Strohhalm. Kohle und Bohne. Der Zaunkönig und der Bär. Rothkäppchen. Der Mond. Das Wachtfeuer. Cyrus, König der Perser. Ursprung der Magyaren. Die Tátra. Die ungarischen Alpenseen. Die Theisz. — Szavalatok. Kéthetenkint egy iskolai irásbeli dolgozat. — T. k. Felsmann J. német nyelvtana és „Deutsches Lesebuch.“ Második rész.

Tanitotta: Haydn J. Hugó.

Latin nyelv, heti 6 óra. K. k. Szamosi J. Latin mondattana. Elischer J. Latin olvasókönyv. Veress I: Latin gyakorló. Az igeidők használata, megfelelő gyakorlatokkal. Olvasmányok: Liviusból: a királyok korából 19—26. fej. A köztársaság kora 1—8 fej. A decemvirek 1—11. fej. Phaedrusból a IV. 3. 9. 21. mese; az V. r. a 2. 3. és 6. mese. Ovidiusból: Roma alapitása és Remus halála. Gabii városának bevétele. Daedalus és Ikarus. Philemon és Baucis. Midas. Emlézve Liviusból 4 fej. Ovidiusból Daedalus és Ikarus. Hetenkint egy irásbeli iskolai dolgozat.

Tanitotta: Glósz Miksa.

Történelem, heti 3 óra. A keleti népek és görögök történelme egészen, a rómaiaké a respublica bukásáig. Tankönyv: Vaszary Kolos Világtörténelme, I. rész.

Tanitotta: Pap András.

Algebra, heti 3 óra. Alapfogalmak. A négy alapművelet egész algebrai számokkal; a szorzásnál kiterjeszkedve a kéttaguak négyzetének és köbének képzésére s az osztásnál a geometriai haladvány ismertetésére. Tényezőkre való bontás, — legnagyobb közös osztó s legkisebb közös többes. A négy alapművelet törtszámokkal. Első foku egy ismeretlenü egyenlet. Arányok, aránypárok s alkalkalmazásaik. Havonként egy iskolai irásbeli dolgozat a megelőzőleg tárgyalt tananyag köréből. K. k. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra.

Tanitotta: Jakab Antal.

Rajzoló geometria, heti 2 óra. Constructiv Planimetria. K. k. dr. Fodor L. és dr. Wagner A. Planimetriai szerkesztések, testmértani alaptételek tárgyalása. A pont, egyenes és görbe vonal, szög és lapidomok s testek ábrázolása, helyzete és projectioi a síkon. — Épitmények, homlok és alaprajzok és azok metszeteinek ismertetése.

Tanitotta: Sipos Sándor.

Természetrajz, heti 3 óra. Tankönyv: Kriesch-Koch „Ásvány-, kőzet- és földtan“. — Tananyag: alapvető vegytani ismeretek. Az

ásványok alaki, természettani és vegyi tulajdonságai. Különös ásványtan. Egyszerü és összetett kőzetek. Az előirt és tárgyalt ásványok és kőzetek bemutatása. A Föld fejlődésének története s a jellemzőbb fosszil alakok bemutatása.

Tanitotta: dr. Nemes Félix.

V. OSZTÁLY.

Osztályfönök: Szász Károly.

Hittan, heti 2 óra. A kath. egély alaptana, nevezetesen: Jézus istensége és a rom. kath. egyház isteni tekintélyének bebizonyitása. K. k. Dr. Wappler. A kath. egély tankönyve.

Tanitotta: Bodosi Lajos.

Magyar nyelv, heti 3 óra. A szép irály kellékei. A szerkezet főbb szabályai: az anyaggyűjtés, a tétel kidolgozása (vázlatok készitése) és az előadás főbb formái. Arany J. balladáinak tárgyalása. A prózai műfajokat megvilágitó olvasmányok. Havonkint egy irásbeli dolgozat. T. k. Névy L. „Stilisztika" II. R.

Német nyelv, heti 3 óra. Herder Cid románczaiból 1—9 15—18, 21—39 kellő magyarázatokkal. Forditás magyarról németre Névy L. Stilisztika II. R-ből: Az első hó. Athenében. Vonások a régi magyarok erkölcseiből. A germánok erkölcsei. Havonkint egy iskolai irásbeli dolgozat, a nyelv- és mondattan és a szabatos forditás gyakorlására. T. k. Heinrich :Herder Cid-románczok és segédk. Névy L. Stilisztika II. R.

Tanitotta: Haydn J. Hugó.

Latin nyelv, heti 6 óra. a) Prózai olvasmány Livius I. II. III. könyvéből: Aeneas és utódai, Róma alapitása, a Horatiusok és Curiatiusok harcza, Tarquinius Superbus Gabii, bevétele, összeesküvés Tarquinius javára, Horatius Cocles és Marcius Scaevola, A plebs kivonul a szent hegyre. C. Marcius Coriolanus. b) Költői olvasmány: C. Valerius Catullus-nak 14, Albius Tibullusnak 9 költeménye; P. Vergilius Maro-nak 5 ódája; P. Ovidius Naso Metamorphosis-ából: Az emberi nem négy korszaka, Deucalion és Pyrrha, Baucis és Philemon. Két hetenkint egy isk. irásbeli dolgozat. K. k. Livius ed. Iványi. Pirchala Imre: Anthologia Latina. Kolmár és Sváby Forditási gyakorlatok.

Görög nyelv, heti 4 óra. Az attikai alaktan a „mi" végü igékig; a megfelelő apróbb mondatu forditási gyakorlatokon kivül még: 22 mese, adoma a scholasticus-ról, Anacharsis, Socrates, Diogenes A három alvilági biró, Tantalus, Ibicus. Az ifjabb Cyrus szemlét tart, Prometheus és Deucalion cz. olvasmányok. K. k. Dr. Szamosi J. Görög nyelvtana és olvasókönyve. Kéthetenkint 1 iskolai dolgozat.

Tanitotta: Bodosi Lajos.

Történelem, heti 3 óra. a) Az ó-kor történelméből a római császárság kora, a nyugati rész elbukásáig. (476) b) A középkor története. A népvándorlás korszakától a találmányok és fölfedezések korszakáig (1492). Kézi könyv: Vaszary: Világtörténelem II. r.

Tanitotta: Szász Károly.

Mennyiségtan, heti 4 óra. a) Algebra. A hatvány- és gyökmennyiségek és a több ismeretlenű, I. foku egyenletek megfejtés módjai. b) Mértan. A planimetria. K. k. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra és Mocnik-Klamarik-Wagner: Geometria.

Tanitotta: Pál Gábor.

Természetrajz, heti 2 óra. Tankönyv: Kriesch-Simkovics „A növénytan iskolakönyve". Tananyag: az őszi flórában az organographia fogalmainak begyakorlása. A növények szövettana. A nevezetesebb virágtalan és virágzó növények ismertetése és rendszerbe foglalása. Mikroskopos demonstratiok, kirándulások, gyüjteménykészités.

Tanitotta: dr. Nemes Félix.

VI. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Haydn J. Hugó.**

Hittan, heti 2 óra. Tananyag: Isten eszméje és léte, a világ teremtése, föntartása, az emberi nem bünbe esése, a Megváltó igérete, eljövetele; Jézus élete, működése és hármas hivatala, az isteni malaszt szüksége, a malaszt eszközei: a szentségek és szentelmények; a négy utolsó dologról szóló tan. K. k. Dr. Wappler: „A kath. egély tankönyve" II. r.

Tanitotta: Kopatz J. Pátrik.

Magyar nyelv, heti 3 óra. A drámai költészet elmélete és fejlődésének története. A történetirás, szónoki beszéd és értekezés elmélete és története. Olvasmányok: Moliére „Tudós nők." Mutatványok a régibb és ujabb történetirókból. Kölcsey, Deák, Kossuth, gr. Széchenyi és Trefort beszédeiből, Értekezések. Havonként egy irásbeli házi gyakorlat. K. k. Névy L. „Rhetorika" és „Olvasókönyv."

Német nyelv, heti 3 óra. Bürger, Goethe, és Shiller életrajzának, valamint a német ballada és románcz fejlődésének ismertetése után olvastattak: Lénore. Der wilde Jäger. Das Lied vom braven Manne. Der Lootse. Der Fischer. Lied des Fischerknaben. Erlkönig. Mignon. Der Sänger. Der Zauberlehrling. Sankt Peter mit der Geiss. Die wandelnde Glocke. — Ford. magy. németre Somhegyi F. „Világtörténet" III. k-ből: Angolország, mint köztársaság. A franczia forradalom. Az ujkori történet jelleme. Felfedezések és európai gyarmatok más világrészben. A 30 éves háboru.

— Havonként egy isk. irásb. dolgozat. — K. k. Heinrich G. Német balladák és románczok. Somhegyi F. „Világtörténet“ III. k.

Tanitotta: Haydn J. Hugó.

Latin nyelv, heti 6 óra. Olvastatott Sallustius Jugurthája. Továbbá Vergilius Aeneisének I. II. könyve és Ciceronak Catilina elleni I. beszéde. Két hetenkint egy iskolai irásbeli dolgozat. K. k. Sallustius ed. Hindy; Vergilius ed. Ribeck; Cicero ed. Klotz.

Tanitotta: Bodosi Lajos.

Görög nyelv, heti 5 óra. a) Nyelvtanból: a „mi“ végzetü és rendhagyó igék; b) olvasmányok: tizenkét mese és 27 kisebb elbeszélés, Xenophon Anabasisából a II—VI. fejezet. Tankönyv: dr. Szamosi J. görög nyelvtana és olvasókönyve; Xenophon Chrestomathia, ed. Horváth-Elischer.

Tanitotta: Pap András.

Történelem, Heti 3 óra. Európa államainak története, az ujkor századaiban, és a XIX-ik század legfőbb eseményei a legujabb korig. T. k. Somhegyi F. Egyetemes történet. III. r.

Tanitotta: Szász Károly.

Mennyiségtan, heti 3 óra. a) Algebra. A hatványozás általánositása. A számrendszerek s összefüggéseinek ismertetése. A logarithmusok s alkalmazásaik. Kitevői egyenletek megfejtése. b) Mértan. A trigonometria egészen. A pont helyzete a sikban. Két pont távolsága. Algebrai kifejezések geometriai szerkesztése. K. k. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra és Geometria.

Tanitotta Jakab Antal.

Természetrajz, heti 3 óra. Tankönyv: Kriesch: „Állattan.“ Tananyag: az állati test fejlődése és szervei élettani vonatkozásokkal, gondot forditva ez emberi test egyes részeinek ismertetésére. Az állattypusok, osztályok, rendek és családok rendszeres ismertetése, nemek és fajok felemlitése — s a körülményekhez képest szemléltetésével. Mikroskopos demonstratiók, kirándulások, rovargyüjtemény-készités.

Tanitotta: dr. Nemes Félix.

VII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Pap András.**

Hittan, heti 2 óra. Tananyag: Az isteni akarat és teljesitésének feltételei; a cselekmények erkölcsi volta és beszámitása; erények és bünök, a megigazulás szüksége és lefolyása, a külső isteni tisztelet tényei. Isten, önmagunk és felebarátunk iránt tartozó kötelmeink. A keresztény családi és társadalmi élete, a kekeresztény tökéletesedés eszközei. K. k. dr. Wappler: A kath. egély tankönyve. III. r.

Tanitotta: P. Kopatz J. Patrik.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Rövid bevezetés az aesthetikába. A müvészetek osztályozása. A verstan tüzetes tárgyalása. A lyrai és epikai költészet elméletének és történetének áttekintése. Olvasmányul az egyes műfajok ismertetésével kapcsolatban kiválóbb verses müvek, aesthetikai fejtegetések. Havonkint egy irásbeli házi dolgozat. K. k. Névy L. Az irásmüvek elmélete és olvasókönyv az irásmüvek elméletéhez.

Tanitotta: Fülöp Árpád.

Német nyelv, heti 3 óra. Bevezetés Goethe „Hermann u. Dorothea"-jához. Ez idyli eposz olvasása szükséges magyarázatokkal. Ennek bevégzése után szemelvények más eposzi (Klopstock „Messiása") és drámai (Schiller „Wilhelm Tell"-je) valamint lyrai fajokból („St. Stephans Eid" von Anastasius Grün. „Das Landleben" von Hölty. „die Frühlingsfeier" von Klopstock. „Venedig" von Platen. „Abendfeier von Venedig" v. Geibel; ez utóbbi könyvnélkül.) Prózai olvasmányok. („Aus der epischen Poesie" Heinrischs Lehr- und Lesebuch II. Th. „Aus Eckehard die Waldfrau". „Aus Don Quijotte".) Havonkint egy irásbeli iskolai dolgozat magyarból németre, melynek tárgyait részint az olvasottak kivonatozásának, részint az auctorok irodalmi jellemzésének részletei tették. K. k. Weber R: Goethe, Hermann und Dorothea és dr. Heinrich: Deutsches Lehr- und Lesebuch II. Theil. Dr. Szemák: A német irodalom története.

Tanitotta: Imets F. Jákó.

Latin nyelv, heti 5 óra. Olvastatott Virgiliusból: az Aeneis V. éneke. Ciceroból: Philippica in M. Antonium I-a. et XIV-a. 12 válogatott levél. T. Maccius Plautus Trinummusa, nyelvi tárgyi és aesthetikai fejtegetések mellett. Mindhárom szerzőtől olvasott tananyag részben — és a római állam — régiségek emléztettek is. Extemporálék. Kéthetenként egy iskolai irásbeli dolgozat, a Cserni-Dávid-féle stilusgyakorlatok II. részéből. K. k. Virgilius ed. Némethy, Ciceronis Orationes sclectae ed. Dávid, Cicero válogatott levelei ed. Köpesdy, T. Maccius Plautus Trinummusa ed. Gerevics; Kolmár-Sváby forditási gyakorlatok II. r.

Tanitotta: Nagy István.

Görög nyelv, heti 4 óra. Homér életrajza, müvei, az Iliás mondája, az ó-ion nyelv járás ismertetése röviden; és Herodot életrajza. Olvasmányok: Homér Iliásából az I. II. ének; Herodot történelmi műveiből: Kroisos bukása, Kyros története, Kambyses Aigyptosban és Polycrates története. Tankönyv: Homér Iliasa Herodotos Teubner-féle szövegkiadások. Elischer J. Homeri szótár. Dr. Szamosi J. görög nyelvtana.

Politikai földrajz, heti 2 óra. Európa és a többi földrész kiválóbb államainak, ugyszintén az európai államokhoz tartozó gyarmatoknak vázlatos történelmi áttekintése mellett azok földjének

természeti jellemzése, föld- és bányamüvelés, állattenyésztés, ipar és kereskedés, lakosság és államszervezet. Tankönyv: Scholtz Politikai földrajza.

Tanitotta: P a p András.

Mennyiségtan, heti 3 óra. a) Algebra. A II od foku egyenletek elmélete és a II-od fokura visszavezethető nagyobb fokuak megfejtése. A haladványok és alkalmazásaik, tőke felszaporodás, járadék és törlesztési számitások kamatos kamattal. b) A testmértan egészben és a gömb stereometriájával kapcsolatosan a gömb háromszögtan alaptantételének, az oldalok cosinusáról szólónak lefejtése a cosmographiai tanulmányoknál leendő felhasználás czéljából. K. k. Mocnik-Klamarik-Wagner: Algebra és Geometria.

Természettan, heti 4 óra. A mozgások törvényeinek ismertetése. Szilárd, csepegős és légnemü testek, egyensuly és mozgás tana; A hangtan és kapcsolatosan az ált. rezgéstan a nevezetesebb fénytünemények tárgyalásával. K. k. Fehér: Kisérleti Természettan.

Bölcsészeti előtan, heti 2 óra. Lélektan. A lelki jelenségek csoportositása; testi mozgalmasság és érzékenység nyilvánulásai, az értelem és akarat tényei; végül az emberi természet kettősségének feltüntetése. K. k. Joly H. Philos. Propaedeutika.

Tanitotta: P á l Gábor.

VIII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: **Glósz Miksa.**

Hittan, heti 2 óra. Tananyag: A kath. egyház története, annak alapitásától a legújabb korig, tekintettel az egyház terjedésére, küzdelmeire, s a felmerült tévtanokra, a politikai viszonyokra való befolyására, hierarchiai szervezetére, tudományos törekvéseire és a szerzetesi élet fejlődésére. K. k. Dr. Wappler: A kath. egyh. tört.

Tanitotta: P. K o p a t z J. Pátrik.

Magyar nyelv, heti 3 óra. A magyar irodalom története, részletes fejtegetése a Berzsényivel kezdődő korszaknak. Kapcsolatban mutatványok minden irótól, valamint kitűnő irodalomtörténeti értekezések olvasása. A magyar nyelv törvényeinek rövid ismertetése. Havonként egy irásbeli házi dolgozat. K. k. Beöthy Zsolt: A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése. Dr. Szinnyei J. A magyar nyelv rendszere.

Tanitotta: F ü l ö p Árpád.

Német nyelv, heti 2 óra. A német vigjáték elmélete- és fejlődésének ismertetése után olvastatott Lessing „Minna von Barnhelm"-je kellő magyarázatokkal. — Forditások magyarról-németre Horváth M. „Magyarok történeté"-ből (isk. kiad.): Hunyady J.

kormányzósága. V. László országlata. A nagyváradi békekötés. Eger ostroma. Buda bevétele 1686-ban. — Havonként egy iskolai irásbeli dolgozat. K. k. Heinrich G. Lessing „Minna von Barnhelm“ és Horváth M. „Magyarok története“ (isk. kiad.)

Tanitotta: Haydn Hugó.

Latin nyelv, heti 5 óra. K. k. Horatius ódáira Tetschenig szövegkiadás. Elischer Horatius Satirai, Epistolai. Dávid: Tacitus. Kolmár-Sváby 2. v. Olvasmányok: Horatius satirából: I. 3. 5. 8. II. k. 1. 5. 7. 8. Az epodonokból 2. 3. 13. 16. Az ódákból I. k. 1. 2. 3. 4. 8. 10. 11. 16. 20. 26. II. k. 18. III. k. 12, 13, 30. IV. 5. 7. 10. Leveleiből I. 2. 3. 5. II. az ars poëtica. Tacitusból: Augustus, Germania és a germánok, Germanicus. A lex Papia Poppaea. A törvények szaporitása. Livia és a senatus. Szövegemlézés. Extemporálék. Havonként két irásbeli iskolai dolgozat.

Görög nyelv, heti 4 óra. K. k. Dr. Csengeri János: Homér Odyssea. Szamosi János: Szemelvények Plato műveiből. A nyelvtan ébrentartása mellett Homér Odyssea-jából: Athene és Telemachos (I. 1—324.). Telemachos a népgyülésben (II. 1—259.). Telemachos utrakelése (II. 260—432.). Odysseus Calypsonál (V. 1—225). Nausikaa (VI. 1—431.). Kibékülés (XXIX. 412—548.). Tárgyi és aesthetikai fejtegetésekkel. Platoból: Socrates a börtönben, Sokrates végórái és halála. Extemporálék. Havonként egy irásbeli iskolai dolgozat, magyarból görögre,

Tanitotta: Glósz Miksa.

Történelem, heti 3 óra. Magyarország oknyomozó történelme a legrégibb kortól 1867-ig. Tankönyv: Horváth M. „Magyarország történelme“ rövid előadásban.

Tanitotta: Pap András.

Mennyiségtan, heti 2 óra. Kapcsolástan. Newton binomialis tételének lefejtése és alkalmazása magasabb foku gyök vonására. b) Mértan. Az algebrának alkalmazása a mértanra s viszont. A derékszögü coordinata rendszer, a pont helyzete, s két pont távolának meghatározása. Az egyenes egyenleteinek előállitása. Két egyenes metszése által képezett szög meghatározása. Ezután az egész algebra és mértan csoportokba szedett ismétlése. K. k. Mocnik-Arenstein: Algebra, és Mocnik-Klamarik-Wagner: Geometria.

Természettan, heti 4 óra. Az erély, annak különféle alakjai s megmaradása. Az anyag szerkezete. A hőtan. A magnesség és villamosság tana. Végül a cosmographia elemei. K. k. Fehér I. Kisérleti természettana. 6. jav. kiadás.

Tanitotta: Jakab Antal.

Bölcsészeti előtan, heti 2 óra. Logika. Analysis és synthesis. A deductiv kutató módszer és ennek eszköze a syllogismus. Az in-

ductiv módszer és tényezői. A tudományok osztályozása és egyes fajok módszerei minőségének megállapitása. K. k. Joly Henrik: Philos. Propaedeutika.

Tanitotta: Pál Gábor.

Egyéb tantárgyak.

I. *Torna.* A gymn. ifjuság 4 külön-külön csoportra osztatott, mégpedig az I. és II. oszt. fele, az I., — a II. oszt. fele, a III. és IV. oszt. a II., — az V., VI, oszt. a III., — a VII., VIII. osztálybeliek a IV. csoportba.

1. Csoport: I. II. osztály.

Heti 2 óra. Rend-, járó és szabadgyakorlatok; szergyakorlatok. Kirándulások, labdázás.

2. Csoport: II. III. IV. osztály.

Heti 2 óra. Sor-, rend-, szabad- és szergyakorlatok; kirándulások, labdázás.

3. Csoport: V. VI. osztály.

Heti 2 óra. Rend- és szabadgyakorlatok ismétlése; kanyarodás, fejlődés; műrend- és társasgyakorlatok; támfekvés; vivó- és rohamállások; futás. Szertornázás csapatokban: a) Mászás: az előbbi gyakorlatok ismétlése; versenymászás. b) Korlát: ismétlés; támszögdelés, lóbálás; szögtámasz-gyakorlatok, ülésből; henger; korlátugrás. c) Nyujtó: ismétlés; kelepfellendülések; lóbálás és függéscsere; forgások és átugrások a zsinegre. — d) Gyürühinta: ismétlés; hintázás közben egyszerü gyakorlatok. e) Ugrások a rohamdeszkán, magasan és messzebb akadályokon át; versenyugrás. f) Ló: ismétlés; üléscserék; átugrások, nehezebb kivitellel: szabadátugrással. Távgyaloglás: Kirándulások.

4. Csoport: VII. VIII. osztály.

Heti 2 óra. Ugyanaz, mi az V, VI. osztálynak, nehezebb kitellel; menetgyakorlatok; távgyaloglás; a vivás elemei. Kirándulások.

Jegyzet. A gymnasium 4 felsőbb osztályából 22 ifju résztvett a „Magyar Tanulók Országos Tornaversenyén“ Budapesten s közülök hármat ezüst éremmel tüntettek ki, u. m. Gál Ádám VI. oszt. t. (magas ugrás), Lukács Zoltán VI. oszt. t. (gátverseny) és Becze Imre VII. oszt. t. (síkverseny).

II. *Egyházi és mű-ének.* Hetenkint 3 óra. A gymn. ifjuság az énekben folyó tanévben már kezdő és haladó csoportokra osztatott, miután alattirt szaktanár által a mult tanévben a 7 felső osztály a kezdők oktatásában részesült.

1. A kezdők (I. oszt.) ehhez képest az alapismeretekből u. m. vonalrendszer, a hangjegyeknek ezen rendszerbe való beillesztése, a hangjegyek irásmódja, mennyisége és értéke, ütemek,

térközök; továbbá az egyszerü és kettős keresztek jelentősége és használata; feloldó jel, hegedü vagy g-kulcs, pontok különféle helyei, szün-, ismétlő-, zár-, köt- és előadásjelek, segédelőadásjelek, hangkapocs (syncope). A hangjegyek és lépcsők gyakorlati kifejezése, a hangszervek idomitása előbb előhangoztatás és éneklés mellett, később az egyeseknél, azután csoportokban. — Fokozatos gyakorlatok a rendszeres hangjegy olvasáshoz és énekléshez.

Egyházi énekek és választékos irányu, könnyebb világi dalok betanulása.

2. A baladókkal (a 7 felső osztály) ismételtetett a mult évi elméleti és gyakorlati rész. A már énekelt egyházi énekek müvészi áttanulmányozása s 8 ujabbnak betanulása. K. k. Zsasskovszky-Bartalus.

3. Dalárda. Az ifjuságí dalárda a haladók jobbjaiból alakittatott (28 ifju), kik ünnepélyesebb alkalmakkor választékos irányu dalokat adtak elő — férfi és vegyes karban.

III. *Zene*, hetenkint 7 óra. A zenei oktatásnál is az ifjuság a folyó tanévben épen, ugy mint az éneknél jeleztük, mint „kezdők“ és „haladók“ tanittattak.

1. A kezdőkneka jelen tanévben (számszerint 28 ifju) előadattak: a zenei alapismeretek olyforma egymásutánban, mint az az éneknél jelezve van, azon különbséggel mégis, hogy a hol az énektanitásánál a hangszervig yakorlatok kezdődnek: ott a zenénél a hangszerek alkalmazása és kezelése vette kezdetét. A hangszer leirása és egyes részeinek elnevezése, a test és hangszer tartása, felszerelése és hangolása, a nyirettyü egyensulyos kezelése, az ujjak szabályszerü elhelyezése. Ezután a rendes gyakorlati zene, zeneiskola fokozatos, de minél biztosabb haladással. K. k. Huber K.

2. A Haladók csoportja a mult tanévben sikerrel végzett kezdők sorából alakittatott (11 ifju). A mult tanévi elméleti és gyakorlati rész rövid ismétlése után folytatása az Etudes-nek egy, két, három b-vel és kereszttel, tizenhatodok és harminczkettedek játszása, a kötött és staccató-hangjegyek correct kivitele, továbbá a másod fekvés ismertetése és betanulása, végre összjáték duett, quartett és egész zenekarban. K. k. Huber Károly.

3. Zenekar. Az ifjuságí zenekar a haladók jobbjaiból alakitatott (9 ifju), kik ünnepélyesebb alkalmakkor a nemzeti és classicus zenéből vonó hangszereken darabokat adtak elő ett, duquartett és zenekarban.

IV. *Franczia nyelv*, Hetenkint 4 óra. A franczia nyelvet tanuló ifjuság (számszerint 41) ezen tanévben is 2 csoportra, azaz „kezdők és „haladók“ csoportjára osztatott be.

1. Kezdők, Heti 2 óra. K. k. Dr. Ch. Ploetz Silabaire. Tananyag: Hangtan s a franczia olvasás szabályai. Az egyszerü mondatból kiindulva az igehajlitás, állitó, tagadó, kérdő és kérdő-tagadóalakban. Körülirt igeragozás. A határozott, határozatlan és részelő névelő. Főnevek ejtegetése. A melléknevek neme, egyeztetése és fokozása. A számnevek. A névmások összes nemei. Szótanulás. Forditások. Havonkint egy irásbeli isk. dolgozat.

2. Haladók, heti 2 óra. K. k. Hofer Károly „Rendszeres franczia nyelvtan“ I. rész. Tanauyag: Ismétlés. Rendszeres nyelvtan: a beszédrészek nyelvtana részletesen, a rendes és rendhagyó igék ragozása behatóan. Olvasmányok. Szótanulás. Forditások. Költemények: „La Fontaine“ meséiből. Havonkint egy irásbeli iskolai dolgozat.

Tanitotta: Korber Imre.

IV.

Irásbeli magyar feladványok.

V. Osztály. 1. A szünidő élményei (levél.) 2. Itéletek és ezekből következtetések alkotása. 3. A szülök iránti szeretet (a sokratesi beszélgetések alapján.) 4. A tél haszna és örömei. 5. Téli tájkép (tájrajz.) 6. Önéletirás. 7. Hasznos élet (elmélkedés br. Eötvös „Gondolatai“ alapján) 8. A kikeleti hóvirág (trmrajzi leirás.) 9. A növények befolyása az állati életre (értekezés.) 10. Levél egy barátomhoz.

VI. Osztály. 1. A ker. hadjáratok fontossága az emberiség müvelődésére. (értekezés.) 2. Mit tanulhatunk a történelemből? (értekezés.) 3. A természet kihalása (elmélkedés.) 4. Shakesp. „Coriolánus“-ának tartalma (kivonat.) 5. Az ebfaj (termrajzi leirás.) 6. Szónoki érvek szerkesztése. 7. Szónoki beszéd. 8. Az állatok földrajzi elterjedését befolyásoló körülmények (értekezés.) 9. A nemes lelki élvezetek és ezek becse. (értekezés.) 10. A pünkösdi búcsu Csik-Somlyón (levél.)

VII. Osztály. 1. A költészet és a müvészetek. 2. A hangsulyos verselésről. 3. Berzsenyi „Fohászkodás“-a.“ (méltatás.) 4. Szabadon választott elbeszélő költemény tartalma. 5. A költői leirás az epikai művekben. 6. A csodás elem az eposzban. 7. A magyar eposz rövid története. 8. Dalos Eszti. (Elbeszélés. Arany János „Tengeri hántás“-a nyomán.) 9. A lyrai és elbeszélő költészet közötti különbség. 10. Szabad dolgozat.

VIII. Osztály. 1. Milyen lehetett az ős-magyarok költészete? 2. A Zrinyiász méltatása. 3. Alkalmi beszéd. 4. Dugonics András, mint drámairó. 5. Kármán József munkássága. 6. A magyar nyelvújitás. 7. Kisfaludy Károly komoly drámái. 8. Jeles irodalmi mü ismertetése.

Érettségi dolgozatokul:

a) A magyar nyelv és irodalomból:

1. Arany János komoly elbeszélő költeményeinek ismertetése és méltatása.

2. A magyar alkotmány s annak fejlődési mozzanatai az Árpád- és vegyes házból származott királyok idejében.

3. Melyek a párolgás által okozott tünemények s miben nyilvánul azoknak gyakorlati haszna?

V.

Tanügyi adatok.

A) A tanév folyama.

A tanulók szabályszerü *felvétele* és beiratása szept. 1. és 2. napján, a javitóvizsgálatok pedig 3-án és 4-én tartattak meg; mihez képest az előadások szept. 4-én megkezdődtek és szakadatlanul folytak az egész tanéven át egészen junius 13-ik bezárólag, melyen túl az évi közvizsgálatok és az érettségi szóbeli vizsgálat vették az időt igénybe.

A csiksomlyói *gymn. tanári személyzetben* a lefolyt év elején azon változás történt, hogy Wieder Gyula tanár a gyulafehérvári gymnasiumhoz áthelyeztetvén, helyébe a magyar és német nyelvi és irodalmi tanszakra *Haydn* J. Hugó rendeltetett át Brassóból ezen gymnasiumhoz. (Aug. 19. 2895. p. sz.) — Pál Gábor rendes tanár a tornázás tanitásáról lemondván, ezzel *Korber* Imre ének- és zenetanár bizatott meg. (3505. p. sz.)

A tanártestület gymn. *működésének menetét* a tanév folytán általa megtartott 11 rendes, 5 rendkivüli, 3 módszertani s az érettségi vizsgálatok, valamint a főigazgatói hivatalos látogatás alkalmából megtartott 7 értekezlet sora tanusitja, a mint következik:

I. Az aug. 30-án tartottt *rendes, szervezkedő* értekezletet igazgató beszéddel nyitotta meg, melyben a tanári pálya magasztos voltára és a tanitás legjobb módjának keresésére hivta föl rövid, velős vonásokban a testület figyelmét. A folyó ügyek rendjén igazgató több jeles munkát is mutatott be, melyeket főt. Halbik Cziprián pannonhalmi perjel és nt. *Varga* Manó dunaföldvári segéd-lelkész uraktól a szünidő alatt szerzett. Az értekezlet egyéb teendői a tanév elején szükséges szervezkedésre vonatkoztak.

A szeptember 27-iki értekezlet a *tandij* mentesség iránti kérvényeket tárgyalván: 44 ifjut hozott a fennálló szabályzat értelmében részint egész, részint fél tandijmentességre ajánlatba, (kik

közül a főtanhatóság az egész tandijat 21, a tandij felét pedig 16 tanulónak engedte el. 3771. p. szám.)

Az okt. 22-iki r. értekezlet a folyó ügyek elintézése mellett az ifjuság eddig tanusitott erkölcsi viseletét és tanulmányi előhaladását vette *ellenőrködő* birálat alá.

A decz. 10-iki r. értekezleten a folyó tanévre vonatkozó *költségelőirányzat* állapittatott meg.

A decz 17-iki r. értekezlet a folyó ügyek között a *görög nyelvet helyettesitő tantárgyakra* vonatkozó állandó tanmenetet készitette el; a kölcsönkönyvtár számadásait felülvizsgálta, az ifjusági könyvtárra nézve előirányzatot készitett: végül az ifjuságot az első évharmadra vonatkozólag osztályozta.

A febr. 14-iki r. értekezlet a folyó ügyek között különösen a középiskolai Rendtartás 21-ik §-ának a mi helyi viszonyaink közt egyedül lehetséges betarthatásával és a *franczia nyelv* mint rendkivüli tantárgy tanitásának azon mértékével és órarendjével foglalkozott, mely egy „gymnasium"-nál és igy nálunk is lehetséges.

A márcz. 17-iki r. értekezlet folyó ügyei között nevezetes vala a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter ur ő excájának a *magyar tanulók országos tornaversenye* tárgyában idei 441. elnöki sz. a. kiadott rendelete. (Ennek következtében történt az, hogy, miután Imets F. Jákó igazgató Korber Imre tornatanárt ezen ügynek egészen megnyerte, részére a tanulmányi alapból, a versenyző ifjak részére pedig ns. Csikmegyétől 20—20 frt egyenruházati és útazási segélyt szerzett, 22 ifju a csiksomlyói gymnasiumból az orsz. tornaversenyben részt vehetett s onnan 3 ifju kitüntetése mellett dicsőséggel is térhetett vissza.) Az értekezlet megállapitotta a II. évharmadra vonatkozó osztályozást. Végül igazgató tek. vitézlő *Bajkó* Péter honv. százados úr, tek. *Adorján* Imréné és *Fülöp* Árpádné önsgaik könyvadományait, illetve diszasztalteritőjét mutatta be.

A május 13-iki r. értekezlet a II. *osztálybeli hittanra* vonatkozólag új, a görög nyelvet pótló tárgyakra nézve pedig a fensőbbleg ajánlott szükséges tankönyvek előirását hozta javaslatba.

A május 9-iki r. értekezlet folyó ügyei között nevezetesebb a magas közokt. miniszteriumnak az 1890. évi *XXX.* t. cz. végrehajtására vonatkozó rendelete, mely a *IV-ik osztályt végző tanulók irányitására* illetve, a görög nyelvet pótló tárgyak felkarolására és

így a bifurcationalis tanrendszer foganatosítására irányul, (L. e tárgy tüzetesebb ismertetését a vezérértekezésben.) Imets F. Jákó igazgató ez értekezleten bejelentette, hogy a középiskolai tanáregyesület idei *jubileumi közgyülése alkalmából rendezendő középiskolai kiállitást* intéző bizottsággal magát érintkezésbe tette és a tan- és nevelő intézetek helyszin- és alaprajzait, valamint látképeit ki szándékozik állitani; és miután a kiállitás tervébe a tanárok irodalmi téren kifejtett müködésük is felvétetett: idevágó munkákat is fog úgy az önmaga, mint Fülöp Árpád és Glósz Miksa tanárok részéről a kiállitásra küldeni. Továbbá igazgató jelentette, hogy b. e. *Nagy* Lajos *könyvtárából* ft. Veress Sándor csikszentimrei plebános, hagyatéki gondnok ur szives közremüködésével és püspöki kegyes helybenhagyás mellett 294 drb tanügyi vonatkozású munkát szerzett meg a *gymn. tanári könyvtár* részére. Ezért az értekezlet nevezetteknek köszönetet és elismerést szavazott. Csikmegye alispánja ngs. Becze Antal ur az orsz. tornaversenyre menő 22 ifju számára 440 frtot a nevelési alapból kiutalván: igazgató annak idejében ezen összeget felvette, s az ifjaknak nyugtatványok ellenében kiosztotta. Az értekezlet a tek. törvényhatóság ezen áldozatkészségeért mely egyedül tette lehetővé azt, hogy a csiksomlyói főgymnasium ifjai a versenyben részt vehessenek s magokat és a gymnasiumot ott e téren is kitüntethessék, hálás köszönetet mondott. Köszönetet és elismerést szavazott igazgatónak is, hogy Csikmegyénél ezen jelentékeny segélyt buzgó utánjárással kieszközölte. Az értekezlet az ifjuság magaviseletének és tanulm. haladásának eredményét is számbavevén, az ez évi nyilvános vizsgálatok rendjét a következőkben állapitotta meg:

A vizsgálatok a VIII. osztály és rajzteremben egyidejüleg két helyütt és két szakcsoportban tartattak meg, amint következik:

Junius 15-én V—VII. osztály a hittani, történelmi (földrajz) és bölcsészeti csoportból.

16-án I. és II. osztály a számtan- és rajzoló geometriából; III. és IV. osztály a nyelvtani csoportból.

17., 18. és 19-én érettségi vizsgálatok.

20-án V—VII. osztály a nyelvek csoportjából.

22-én I. és II. osztály a nyelvtani csoportból; III. és IV. osztály a hittan- és történelmi csoportból.

„ 23-án V—VII. osztály a természettud. és mennyiségtani csoportból.

Junius 24-én osztályozó értekezlet.
25-én I. és II. osztály hittan- és földrajzból;
III. és IV. osztály a földrajz-, természetrajz- és mennyiségtani csopotból.
„ 26-án I—VII. osztály a torna-, ének-, zenéből és franczia nyelvből.
„ 27-én záró értekezlet.
„ 28-án Záró ünnepély.

Junius 24-én az évzáró rendes értekezlet tartatott meg.

II. Az okt. 3-iki *rendkivüli értekezlet* egy túlkoru és elkésve jelentkezett ifju felvételének ügyével foglalkozott. Az okt. 22-iki a *franczia nyelvi tanszék* kérdésében dolgozott véleményes javaslatot, mely szerint a gymnasiumnál a jelen szervezés szerint ezen rendkivüli tárgy oktatására heti 4 óránál több időt és bővebb munkakört a tantervbe s órarendbe beilleszteni nem lehetvén: ns. Csikmegye azon szándéka, illetve ajánlata, hogy a franczia nyelv oktatására 600 frt javadalmazással rendes tanszék szerveztessék, az általa kivánt mértékben nem volt foganatositható. Az okt. 31-iki rndk. gyülés mint tanári szék, egy pár ifju fegyelmi ügyében intézkedett. A január 13-iki egy elégtelen tanjegyet kapott ifju javitóvizsgálat iránti folyamodványa tárgyában adott véleményes javaslatot. A márczius 6-iki rndk. értekezlet az erdélyi r. k. gymn. *tanárok fizetésének emelése* czéljából kérelmezte a fensőbb tanhatóságnál, hogy az erd. rk. status középiskolái részére is nyujtható államsegély eszközlése végett az állami költségvetés megállapitása előtt a szükséges lépéseket megtenni sziveskedjék.

III. A *módszertani* értekezletek szeptember 2-án, deczember 23-án és márczius 24-én az útasitások értelmében tartattak meg és azoknak megállapodásai a főtanhatóságok leirataiban részint tudomásul vétettek, részint a jegyzőkönyvek szerkesztésére és tárgyára vonatkozólag a tanker. főigazgatóság észrevételei nyomán módosittattak. (3364. 4639—1890. 37. 1235. psz.)

IV. Az *érettségi vizsgálatok* tárgyában a VIII. osztályba bejáró tanárok által április 27-én, majd az évi osztályozás tárgyában május 12-én; az irásbeli dolgozatok eredménye felett május 29-én; Elischer József tanker. főigazgató ur elnöklete alatt junius 17-én, végül ugyancsak a kir. tanácsos ur elnöklete alatt junius 19-én tartattak meg az előirt értekezletek.

Junius 1-én a *hittani érettségi* vizsgálat ft. Bodó Alajos csik-

somlyói esperes-plebános, püsp. biztos úr elnöklete alatt megtartatván: ugyanezen napon az ifjaknak ez alapon levő osztályozása is megejtetett.

Junius 18-án Elischer József kir. tanácsos és tanker. főigazgató ur őnsga elnöklete alatt és dr. Szamosi János miniszteri biztos úr jelenlétében a szóbeli érettségi vizsgálat folyt le, melyet a gymnasium püspöki biztosa, a kir. tanfelügyelő és mások személyes megjelenésökkel szerencséltettek.

Junius 12—19. napjain Elischer József főigazgató ur a csiksomlyói rk. főgymnasiumnál hivatalos látogatást végezvén: a gymnasiumnak úgy szellemi fejlődését, mint anyagi állapotát kedvezőnek és megnyugtatónak találta; a még fennforgó kivánalmakra nézve pedig észrevételeit a tanár-testülettel a junius 16-án, saját elnöklete alatt tartott értekezletben közölte.

D) Valláserkölcsi állapot, ünnepek.

Szept. 4-én az iskolai év ünnepélyes „Veni Sancte"-val nyittatott meg, melyen a tanári kar a begyült ifjuság élén testületileg vett részt.

Szept. 8-án, mint Kisasszony ünnepén, a gymn. tanuló ifjuság *meggyónt* és áhitattal az Ur asztalához járult.

Az ifjuság a tanéven át mindennap, kivévén a mi éghajlatunk alatt igen zordon téli hónapokat, fél 8 órakor szabályszerűen eljárt a templomba; vasár- és ünnepnapokon Bodosi Lajos tanár által tartott rendes exhortatiokat hallgatott, s azután jelent meg a sz. misén és délesti isteni szolgálaton. Azonkivül résztvett az egyházi és ezen kegyhelyen tartatni szokott egyéb áhitatossági gyakorlatokban is előljárói felügyelet alatt.

A vallásos érzületet és kegyeletet ápoló mozzanatok közül az 1890—91. tanév folyamából felemlithetők a következők!

Szept. 16-án az iskolai *törvények* a tanártestület jelenlétében felolvastattak. Hasonló történt a finöveldében és internatusban is, melyekben a házi törvényeket az előljáróság szintén felolvasta és szükség szerint megmagyarázta.

Szept. 29-én sz. Mihály napján, mint a csiksomlyói *finövelde védszentjének* ünnepén a seminárium ifjuság a lefolyt tanévben is megtartotta szokott házi ünnepélyét.

Okt. 4-én apostoli királyunk ő Felsége és *Lönhart Ferencz* kegyelmes püspök urunk őexja magas névünnepök alkalmából a tanuló ifjusághoz intézett alkalmi exhortatio után igazgató ünnepélyes sz. misét celebrált, melyben az ifjuság élén annak tanárai is testületileg vettek részt.

Okt. 5. *Lönhart Ferencz* kegyelmes püspök urunk őexja magas névnapi üdvözletünkre válaszolólag őszinte köszönete mellett kifejezni méltóztatott, hogy „az összetartás, az elönkbe tűzött magasztos közreműködés, ha munkásságunkat a kölcsönös szeretet és a tisztelet kedvessé teszi: Isten segitő szent kegyelmével böséges gyümölcsöket hoz.“ (3600. psz.)

Nov. 25 én Szűz sz. Katalin, mint a *gymnasium védszentjének* ünnepe régebbi kegyeletes szokás szerint az idén is megületett, de csak szükebb körben. Az ünnepély műsora következő volt: 1. Délelött 9 órakor ünnepélyes isteni tisztelet. 2. „Hymnus“ Erkel Ferencztől, Korber I. tanár vezetése mellett, előadja az ifjuság zenekara. 3. Ének. Énekli az ifjuság vegyes kara. 4. Szent Katalin élete a magyar verses legenda nyomán. Felolvassa Boga J. VII. o. t. 5. Hegedü-kettős a „Varázsfátyol“ czimü dalműből. Előadják: Gál Béla III. és Glósz Ernő IV. o. tanulók. 6. „Baleset“, irta és felolvassa: Dobos András VII. o. t. 7. „Búcsú“, Bajza Józseftől. Énekli az ifjuság férfikara. 8. Szavalatok magyar, német, latin, görög és franczia nyelven. Wellmann Samu, Nagy Lajos, Merza Gergely, Kotró Márton VIII. és Ráduly Simon VI. oszt. tanulóktól. 9. „Szent Katalinról“. Imadal. Latinból forditotta *Imets* F. Jákó gymn. igazgató; szavalja Petres János VII. o. tanuló. 10. „Mazurka“, Zsasskovszkytól. Quartett. Éneklik Mánya Antal V., Gál Ádám VI. Finta Jósef VII. és Nagy Lajos VIII. osztályu tanulók.

Decz. 4. *Körmendy Lajos* körorvos, egyszersmind a csiksomlyói tanuló ifjuságnak hosszu éveken át szorgalmas és buzgó kezelő orvosa elhalálozván: koporsójára a tanár-testület koszorut helyezett s temetésén az egész ifjuságga együtt részt vett.

Decz. 7- és 8-án, azon kegyeletes Mária-ünnepen, az egész ifjuság áhitatos *gyónást* és áldozást végzett.

1891. január 3. *Lönhart Ferencz* kegyelmes főpásztorunk újévi üdvözletünkre válaszolólag a többek közt igy szól: „A t. ta-

nár urak szives jókivánatait, melyek előttem felette kedvesek, még kedvesebbé teszi azon meggyőződés, hogy az egyház és haza virágainak a zsenge ifjuságnak nevelése oly férfiak kezében van letéve, kiknek szilárd elhatározásuk az ifjuság valláserkölcsös nevelése által gátot emelni azon veszélyes áramlatnak, mely a vallásos és erkölcsös érzelmet a népek szivéből kiirtani törekszik. (1. p. sz.)

Jan. 28. Néhai *Simor* János esztergomi bibornok-érsek, Magyarország nagynevü hercegprimása lelke nyugalmáért tartott gyászisteni tiszteleten gymnasiumunk is részvéttel és kegyelettel adózott.

Márcz. 15. A csiksomlyói rk. főgymnasium sikerült ünnepélyt tartott a következő programmal: 1. „Gyere haza Kossuth Lajos.“ Korber I. tanár vezetése mellett énekli az ifjuság. 2. Beszéd. Elmondja F ü l ö p Árpád tanár. 3. Magyar népdal-egyveleg. Előadja az ifjuság zenekara. 4. „Riadó.“ Czuczortól. Szavalja Botár Béla VIII. o. t. 5. „Isten hozzád.“ Bajzától. Előadja az ifjuság énekkara. 6. „A szerelmes anya.“ Irta és felolvassa D o b o s András VII. o. t. 7. „Ütött az óra.“ Szavalja Boga József VII. o. t. 8. Hunyady-induló. Erkeltől; előadja az ifjuság zenekara.

Ápril 30. I m e t s F. Jákó gymn. és növeldei igazgatót, mint már 30 éves tanárt, névünnepe előestéje alkalmából a tanuló ifjuság az idén is, miként a lefolyt évek alatt, üdvözlő ünnepélyllyel tisztelte meg. Az ifjuság K o r b e r Imre tanár vezetése alatt alkalmi dalokat énekelt és zenedarabokat adott elő; Kotró Márton VIII. és Boga József VII. oszt. tanulók szép üdvözlő beszédeket mondottak, melyekre az igazgató, hivatkozván a csiksomlyói tanuló ifjuság nevelés-oktatása ügyében csaknem egy embernyomdokra kiterjedő működésére: kivánta, hogy ezen működésének hatása a 28 székely tanuló nemzedék mindenik tagjának életében a magyar haza javára százszorosan váljék gyümölcsözővé! A vacsora alatt mondott felköszöntők sorában B e n e d e k István honvédegyleti elnök ur az ünnepeltre, mint *30 éves nevelőre és tanárra*, egyszersmind régi convictor- és bajtársára lendületes ódában mondott felköszöntőt.

Ápril 14—junius 13. Az itten tartatni szokott szentantali áhitatosságokban kellő felügyelet mellett a gymn. ifjuság is részt vett, mi okból a kedd délelőtti előadások a 7—10 óráig terjedő tanidőben tartattak meg.

Május 17. A csiksomlyói *pünkösdi búcsuünnepek* a gymnasiumban csak pünkösd szombatján vették kezdetöket és az ifjuságra nézve is épületes buzgósággal folytak le. Pünkösd napján az ünnepélyes szent misét I m e t s F. Jákó főesperes, főgymnasiumi igazgató celebrálta.

Junius 28. A záró ünnepélyt K o r b e r Imre zene- és énektanár vezetése alatt az ifjuság által előadott zene- és énekdarabok tették ünnepélyesebbé. Igazgató az ifjuságot, szülőket és közönséget kiválólag az ifjak tanulmányi irányitására és megfelelő pályaválasztásra nézve tájékozta, s a jutalmak és értesitő kiosztásával az ünnepélyt és tanévet bezárta.

Jul. 2. Sarlós Boldogasszony napján, mely az itteni szerzetes háznak búcsuval egybekötött jeles ünnepe, a gymnasiumba járó tanulók közül néhány ifju épületes szertartás mellett fog a B. Sz. *Mária társulatába* felavattatni.

C) N ö v e l d é k.

I. A sz. Mihály főangyalról nevezett csiksomlyói *finöveldében* a tanév folytán 35 nyilvános, 13 magán alapitványos, 14 fizetéses és 4 szervitor-tanuló nevéltetett *Imets* F. Jákó főregens és *Nagy* István subregens felügyelete alatt. Az alapitványos és fizetéses tanulók 92 frt általány összeg fejében láttattak el.

1. A *nyilvános* alapitványosok közül élveztek:

Közalapitványt	Petri Kálmán és Wellmann Samuel	VIII. oszt.
	Becze Imre, Boga József, Dulinszki József, Finta József és Vass Lajos	VII. „
	Balás Károly és Móricz László	VI. „
	Baka János, Ferencz Lajos, Györgypál Domokos és Imets Ilyés	V.
	Bedő Joákim és Czikó István	IV.
	Márton Gábor és Váradi Albert	II.
Apor-alapitványt	Csedő Domokos	V.
Báthori-félét	Sándor Géza	V.
Biró-félét	Kotró Márton	VIII.
Bors-Bálint-félét	Botár Béla	VIII.
	György Ilyés és Jartó Márton	VI
Csomortáni-félét	Balás András	VII.
Dénes-félét.	Imets János	III
Fogarasi-félét	Szabó Lajos	II
Fülöp-félét	Karda Béla	V.

Haller-félét	Veress András	V.	oszt.
Kováts Miklós-félét.	Gál Ádám	VI.	
	Bartha Balázs	II.	
Lukáts Mihály-félét	Lukáts Vilmos	V.	
Molnár-félét	Lakatos Kálmán	VIII.	„ és
	Sárpataki Ferencz	V.	„
Sántha-félét	Orbán Ferencz	VII.	„
Tankó-félét	Nagy Benjamin	V.	„

Ezek közöl a Fogarasy-féle ösztöndij-alapitvány fölös-jövedelme (58 frt) az illető alapitványos szülőjének ruházatra és tanszerekre kiadatott; egyik alapitványból pedig, melyet Móricz László VI. oszt. tanuló a brassai főgymnasiumnál kézileg elvezett, 12 frt az ösztöndijalapba viszafizettetett. (3010. és 3012. f. sz.)

2. A *magán* alapitványosok közül élveztek:

Bocskor Elek-félét	Szőke Mihály	II.	oszt.
Erőss Elek-félét	Szász Ákos	VI.	„
Ferenczy Péter-félét	Nagy Lajos	VIII.	„
	Ádám Jenő	VI.	„
	Csiszér Imre	IV.	„
Haller Mária-félét	Inczo Dénes	IV.	„
Kedves-Bara-félét	Kedves József	VII.	„
Molnár Balázs-félét	Petres János	VII.	„
	Gál Gergely és Lázár Domokos	V.	„
Péterffy-félét	Korodi János	VIII.	„
	Csató Pál	VI.	„
	Antal Dénes	I.	„

A „*Kedves Zsuzsánna*-féle csobotfalvi illetőségü alapitvány, mely az erd. r. k. ösztöndij alapban kezeltetik, pályázó hiányában a lefolyt tanévben sem volt betöltve. A magán alapitványi helyek között a *Bors-Bálint*-féle a lefolyt tanévben szintén nem vol betöltve.

A finöveldében elhelyezett alapitványos tanulók második időszaki előmeteléről tett kimutatás következtében egy ifju elégtelen előmenetele miatt alapitványát elvesztette; 2 pedig több szorgalomra intetett. (1472. p. sz.)

A *magán alapitványi helyek száma* a lefolyt tanévben egygyel szaporodott. Ugyanis ft. csikszentmihályi *Buzás Mihály* alcsikkerületi főesperes, csikszentmártoni plebános ur, a csiksomlyói r. k. finöveldéhez csikszentmihályi rokon gymn. tanuló ifjak számára 2000 frt tőkével egy ösztöndij-alapitványt tett. (1550 p. sz.) A nemeslelkü jótékony alapitó az alapitványi tőkét a csiksomlyói r. k. iskolák pénzalapja mellett kezelt többi magán alapitványok

pénztárába május 26-án tényleg le is tette. Midőn Buzás Mihály főesperes-fundátor urnak ezen nemes líberalitásáért, melylyel a csiki székely ifjuság kereszténységellemü nevelés-ügyének nagynevü Maecenásai közé lépett, a magam s a csiksomlyói tan- és nevelőintézetek nevében e helyen is hálás köszönetet mondok: biztosithatom ő méltóságát, a magas gondolkozásu és puritán jellemü derék székely főpapot és hazafit, hogy nevét ezen áldozatkész alapitványozás által a legszebben és maradandóbban, mert a művelődő székely nemzedékek hálás és romlatlan keblében örökitette meg.

3. *Állami ösztöndijat* ezen gymnasiumnál egy tanuló sem nyert és nem élvezett. *Kézi ösztöndijban* azonban a lefolyt $189^{0}/_{91}$ tanévben részesültek összesen 7-en és pedig: Dániel Elemér, Keresztes József I., és Halmi Domokos IV., 60—60 frt; úgy szintén Véger János IV. 100 frt. a jövedéki birság alapból; Tóth Vilmos II. oszt. 80 frt a Röck Szilárd-féle alapból; Kömény Gyula IV. oszt. 60 frt a károlyfehérvári káptalannál levő családi alapból; végül Ádám Jenő VI. oszt. 30 frt a csikmegyei nevelési alapból.

4. A csiksomlyói finöveldében a *fizetéses* tanulók száma, egész évi ellátásra, volt 14, kik a finöveldében az alapitványosokkal egyenlő ellátásban és gondozásban részesültek.

II. A *csiksomlyói internátusban* a lefolyt $189^{0}/_{91}$. tanév alatt a tanév végeig 63 növendék nyert igen alkalmas elhelyezést, fütést világitást és felügyeletet Imets F. Jákó internatusi igazgató és Bodosi Lajos felügyelő-tanár gondozásuk alatt.

Ezen növelde részére kidolgozott és fensőb utasitásokra némelyekben módositott „Internátusi rendtartás“ 1889. szept. 6-ról 2884. p. sz. az internatus addigi rendszerét továbbra is alkalmazandónak találta, melyen változtatás a lefolyt tanévben sem történt.

Az internatusi ifjuság *élelmezés* dolgában 7 csoportra volt beosztva, melyeknek részére 4 kifőző háztól 7 servitor növendék hordta be az ebédet és vacsorát, kiknek szükség esetén, kivált téli és sötét időben, az egyes csoportok tagjai felváltva segédkeztek. A tarisnyázás mennyiségét az előljáróság szabályozta; a kifőzést pedig ebéden és vacsorán naprólnapra ellenőrizte. Az internatusi 2 szolga a szolgai teendőket pontossággal és megelégedésre teljesitette.

Servitor-növendékekül, kiknek, minthogy a csoportok részéről szolgálatuk fejében ingyenes ellátásban részesülnek, állásuk 1—1

ösztöndíjjal ér fel, oly szegény sorsu, de jó észtehetségü ifjakat vesz fel az intézeti előljáróság, kik különben alig részesülnének a gymn. nevelés-oktatás áldásaiban.

Az internátus nagyfontosságu intézménye a lefolyt tanévben is teljesen beválott és a növeldei ifjuságnak mind nevelési, mind tanulmányi tekintetben nagy előnyére szolgált.

A helybeli, valamint a közelfekvő csikszeredai és csiktaploczai tanulóknak, kiknek szülői kivánták, megengedtetett, hogy a szülői háztól járjanak a tanodába; azonban ezek közül is legtöbben (7) a nevelőházban találtak déli szállást s néhányan ebédet is.

A csiksomlyói internátus évi szükségleteinek fedezésére ns. Csikmegye törvényhatósági bizottsága az 189⁰/₁ tanévre is 370 frtot megszavazván, ez összeg az igazgató kezéhez ki is utaltatott.

D) Egészségügy.

Csik-Somlyón az internátus beállitásával a külső szállásviszonyok, kivévén a helybeli iskoláztató házakat, teljesen megszünvén: a gymnasiumban és kettős nevelőházban egyszerübbé vált az ifjuság egészségi viszonyainak ellenőrzése és könnyebbé a betegek gyógykezelése.

Körmendi Lajos körorvos, ki hosszu éveken át volt a csiksomlyói tanuló ifjuságnak házi orvosa, decz. 4-én elhalálozván, a járási hatóság által a körorvosi teendők végzésére és igy a tanuló ifjuság orvosrendőri ellenőrzésére is tek. *Bogos* István orvos ur küldetett vala ki. A körorvosi s vele az ifjusági orvosi állomás f. évi márczius végével rendes pályázás utján dr. *Kolonics* Dénes orvostudor személyében betöltetvén, nevezett orvos ur, valamint elődei tették vala, kiváló buzgalommal és ügyességgel karolta fel a tanuló ifjuság egészségügyét.

A szórványosan jelentkező szembetegség alkalmatlanságából nemcsak a havi szemvizsgálatok tartattak meg, hanem az ellenőrzés és gyógykezelés az orvos ur által személyesen a nevelőház kórszobáiban a szükséghez képest gyakrabban, sőt a szükséghez képest naponként is teljesitettek.

Egyébiránt a csiksomlyói gymn. tanuló ifjuság egészségi állapota a lefolyt tanévben is — semmi komolyabb kóreset elő nem fordulván — általában *kedvező* volt.

E) Tanodai szerelvények gyarapodása.

I. **A tanári könyvtár** az 1890—91 iskolai évben következő művekkel gyarapodott:

1. Egyházi irodalom.

A d a m i. Regnum rationis. Cibinii. 8. r. — 2580. L. 12. (Vitalis K. nyug. plebános hagyatékából.)

A n d r á s i A. Egyházi beszéd a borszéki új templom felszentelésekor. Kolozsvár. 1844. 8. r. — 2729. B. V. 56. (Vitális K. hátragyott könyveiből.)

A kath. a u t o n o m i a hordereje az egyház, állam és társadalom érdekeinek szempontjából. Pest. 1871. 8. r. — 2584. B. V. 72. (Vitális hagyatékából.)

B r ü s z t l e. Recensio universi Cleri dioeceseos Quinqueecclesiensis. Quinque-Ecclesiae. 1874—80 n. 8. r. — 2511. J. VII. 17. (Vitális K. hagyatékából.)

A magyarországi latin és görög szertartásu egyház önkormányzatának szervezete. Pest. 1871. 8. r. — 2583. B. V. 71. (Vitális Károly nyugalm. pleb. könyveiből.)

F ü s s i T. A szept. 15-iki Conventio és a decz 8-iki encyclica. Pest. 1865. 8. r. — 2599. K. III. 59.

A főméltóságu H e r c z e g P r i m á s n a k három irata B. Eötvös miniszterhez. Pest. 1867. 8. r. — 2601. H. III. 61.

I m e t s F. J á k ó. A B. Sz. Mária tiszteletének hatásai. Kolozsvártt. 1865. n. 8. r. — 2719. H. t. (Szerző ajándéka.)

„ Ahitatossági Kalauz. Csik-Somlyón. 1886. k. 8. r. — 2723. G. VII. 41. (Szerző ajándéka.)

„ A kath. pap egyházi és polgári tekintetben. Kolozsvártt. 1865. 8. r. — 2720. H. t. (Szerző ajándéka.)

„ A sz. keresztutja. Csiksomlyói zárda betüivel. 1884. 16. r. — 2730. B. I. 21. (Szerző ajándéka.)

„ A B. Sz. Mária Társulatának) törvényei és áhitatossági gyakorlata. A csiksomlyói kolostor betüivel. 1877. 16. r. — 2731. B. I. 20. (Szerző ajándéka.)

„ Egyházi énekek a tanuló ifjuság használatára. Csik-Somlyón. 1887. 16. r. — 2732. C. I. 19. (Szerző ajándéka.)

L a k a t o s Gy. Felix atya 1863-ik évi nagybőjti értekezései. Egerben, 1863. 8. r. — 2570. K. III. 46. (Vitális K. hagy.)

L i n z e r. Theologisch-Pracktische Monatsschrift für Seelsorger Prag 1821. 24 kötet. 8. r. — 2695. L. 70. (Tóth István nagyszebeni hittanár ur ajándéka.)

Martin-Mester. A katholika Religio tankönyve. Egerben. 1854 N. 8. r. — 2614. H. VII. 39. (Vitális K. hagyatékából.)

Mendlik Ág. A katekizmus magyarázata. Budán. 1859. 8. r. — 2569. L. 20. (Vitális K. hagyatékából.)

Mester Ist. A katolika religio tankönyve. 1. és 2. kötet. Pesten. 1857. 8. r. — 2569. L. 19. (Vitális K. hagy.)

Munkay J. Igaz-e, hogy mi katholikusok mindenben hátra vagyunk? Esztergom. 1888. 8. r. — 2565. H. III. 67. (Vitális Károly nyug. pleb. hagyatéka).

„ Istennek földi országa. Pesten. 1855. 8. r. — 2564. L. 21. (Vitális K. hagyatékából.)

Mayrhofer J. Vallási előadások I. és II. k. Győr. 1850. 8. r. — 2562. H. III. 60. (Vitális K. hagyatékából.)

Poór A. Aeneas Sylvius II. Pius Pápa. Budapest 1880. 8. r. — — 2612. K. II. 38. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

Répászky J. Általános dogmatika vagyis alapzatos theologia. Kassa, 1880. n. 8. r. 4 köt. — 2567. H. III. 56. (Vitális Károly hagyatéka.)

Schematismus ven. Cleri Transsylvaniensis. A.Carolinae. 1888. 8. r. — 2495. B. V. 29. (U. a.)

Scriptores Ordinis S. Benedicti, qui 1750—1880. fuerunt in imperio austriaco-hungarico. Vindobonae. 1881. n. 8. r. — 2510 J. VII. 19. (A pannonhalmi t. könyvtárnok úr ajándéka.)

Somogyi A Magyar korona országaihoz tartozó róm. kath. papság és szerzetes rendek egyetemes névtára. Budapest. 1878. 8. r. 2555. J. IV. 25. (Vitalis K. hagyatékából.)

Szaniszló F. Doctrina religionis christiano-catholicae. Tom. II. Pestini. 1837. 8. r. — 2613. L. 44.

Szentirási szakaszok. Eger. 1871. 8. r. — 2592. L. 10. (Vitális K. hagyatékából.)

Tóth Ferencz. Homiletika. Győr. 1814. 8. r. — 2574. K. III. 52. (Vitális K. hagyatékából.)

Veszely Károly. Erdélyi Egyháztörténelmi adatok. I. k. Kolozsvártt, 1860. 8. r. — 2471. H. III. 58. (Vitális K. hagy.)

X. Y. Z. Katholikusok ébredjetek! Buadpest, 1883. n. 8. r. — 2590. H. III. 60. (U. a.)

Dr. Zerich T. Az erd. kath. Statusgyülés. M.-Vásárhelytt, 1868. 8. r. — 2594. D. VI. 43. (U. a.)

2. Magyar nyelv és irodalom.

Ballagi A. Irodalomtörténeti közlemények. I. Évf. Budapest, 1891. 8. r. — 2725. Ak. 102.

Bonaparte Napoleon élete' s tulajdonságai. Pesten. 1804. k. 8. r. — 2692. L. 64. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

Danielik J. Emlékkönyv. Pesten. 1852. 1. és 2. kötet (egybek.) N. 8. r. — 2558. L. 16. (U. a.)

Deáki Filep Sámuel. Az ifju Anacharsis utazása Görögországban. Kolozsváron. 8. r. — 2647. L. 41. (U. a.)

Fogarasy D. János. Müszókönyv I— I. r. Pesten, 1835. 8. r. — 2641. B. V. 42. (Nagy Lajos kanonok ur hagyatékából.)

Genovéva. Csik-Somlyón. 1842. 8. r. — 2578. L 57. (Vitális K. hagyatéka.)

Hallerkői Haller László. Telemakus bujdosásának történetei. Kassán. 1758. 8. r. — 2642. L. 23. (Nagy Lajos kanonok hátrahagyott könyveiből.)

Hampel J. Emlékbeszéd Rómer F. Flóris rendes tagról. Budapest. 1891. 8. r. VI. 13. sz. — 2709. Ak. 95.

Hőgyes E. Emlékbeszéd Balogh Kálmán a magy. tud. Akad. rendes tagja felett. Budapest. 1890. Ak. 8. r. — 2520. Ak. 95.

Ihász Gilbert. Szellemi kincstár I. kötet. Budapest. 8. r. — 2560 H. VII. 37. (Vitális K. hagy.)

I. F. J. Koszoru, melyet nagyságos és főtisztelendő Nagy Lajos urnak, tiszt. kanonok, alcsik és kászonkerületi főespereresnek, csikszentgyörgyi plebánosnak, papi arany- és esperesi ezüst-jubileuma alkalmából 1884. okt. 5-én fűzött és átnyujtott. Csik-Szereda. 1884. 4. r. — 2716. (a Szerző Imets F. Jákó ajándéka)

Tusnádi I. F. J. Cypruslomb Hell Ede sirjánál. Gy.-Fehérvár. 1868. 8. r. — 2717 H. t. (szerző Imets F. Jákó ajándéka.)

Tusnádi I. F. J. Cyprus-lomb. Loew Gusztáv sirjánál. Gyula-Fehérvártt. 1868. 8. r. — 2718. H. t. (Szerző Imets F. Jákó ajándéka.)

Imets F. Jákó. Óda a kolozsvári nagytiszteletü kegyes tanitórendiek társházának százados jubileumára 1876. október 15-én. Székely-Udvarhely. 1876. 4. — 2721. H. t. (szerző Imets F. Jákó ajándéka.)

Ipolyi A. Lonovits érsek emlékezete. Pesten. 1868. 8. r. — 2602 H. IV. 25. (Vitális K. hagy.)

Ipolyi A. Veresmarti Mihály élete és munkái. I. II. k. Budapest 1875. k. 8. r. 2643. K. II. 37. (Nagy Lajos kanonok ur hagyományából.)

János Deák. Szellemi sziporkák. Esztergom. 1890. k. 8. r. — 2515 H. t. (Szerző örököseinek ajándéka).

Klein Gy. Emlékbeszéd Heer Oszwald külső tagról. Budapesten. 1890. N. 8. r. — 2508. Ak. 95.

Liptay Sámuel. Parnaszszusi időtöltések. Pesten. 1822. 8. r. — 2625. B. V. 41. (Vitális K. hagyatéka.)

Matlekovics S. Emlékbeszéd Apáthi István rendes tagról Budapest 1891. VI. 12. sz. 8. r. 20. x. — 2687. Ak. 95.

Medgyes L. Erdélyi Lant 1837—1845. Kolozsvárt. 1846. 8. r. — 2645. B. V. 39. (Nagy Lajos kanonok hagy.)

Pecz V. Emlékbeszéd Pott Frigyes Ágoston külső tagról. Bupest. 1890. Ak. 8. r. — 2519. Ak. 95.

Petrik G. Magyarország bibliographiája 1712 1860. Budapest. 1888. I. (1—4 r.) 14 frt. 8. r. — 2702. K. VI. 2. (Vétel u.)

Petthő G. A magyar Krónika Spanger András Jesuita által Cassán 1734. 8. r. — 2644. L. 29. (Nagy Lajos kanonok hagyományából.)

Simonyi Zs. A nyelvujjitás és az idegenszerüségek. Budapest 1891. 8. r. — 60 x. Ak. — 2685. Ak. 91.

Baróthi Szabó Dávid. Kisded szótár. Kassán, 1792. második kiadás k. 8. r. — 2648. L. 57. (Nagy L. kanonok hagy.)

M. Szabó F. Poetai versezet, két könyvben, Kolo'sváron, 1827. k. 8. r. — 2689. B. V. 68. (Vitális K. hagyatékából.)

Szent-Jóbi Szabó L. Költeményes munkái. Pesten, 1791. 8. r. — 2646. L. 68. (Nagy L kanonok hagyatékából.)

Szarvas G. és Simonyi. Magyar nyelvtörténeti szótár. Budapest, 1889. I. k. 1890. II. k. 8. r.— 2603. M. IV. 3. (Vétel utján szereztetett be.)

Szász K. A világirodalom nagy eposzai. Budapest. I. k. 1881. II. k. 1882. 8. r. — 2700. K. I. 20. (Vétel utján.)

Szemerei Szemere P. munkái. Szvorényi József. Budapest 1890. Ára 6 frt. 8. r. — 2701. K. VI. I. (Vétel utján.)

Szózat a magyar néphez csángó-magyar testvéreink érdekében. Eger. 1879. 8. r. — 2729. B. V. 49. (Vitális K. hagy.)

Szvorényi J. Emlékbeszéd Danielik János tiszteleti tagról. Budapest. 1891. 8. r. — 2611. Ak. 95.

Tanárki M. Biographiák. Pesten. 1812. 8. r. — 2581. L. 6. (Vitális K. hagyatékából.)

Dr. Télfy Iván. Ujabb hellen munkák és a hellen nyelvtanitás. Budapest. 1890. 8. r. — 2506. Ak. 91.

Tompa M. Összes költeményei I.—IV. Budapest. 1870. 16. r. — 6 frt. — 2715. M. I. 1. (Vétel utján.)

Vanda krakkói herczeg asszony, vagy a szerelem áldozatjai. Pozsonyban s Pesten. 1822. 8. r. — 2649. L. 66. (Nagy Lajos kanonok ur hagyatéka.)

Varga O. Aradi vértanuk Albuma II. bőv. kiad. Budapest, 1890. 8. r. — 2704. M. IV. (Vétel utján.)

Vers-gyüjtemény. Kolozsvárt. 1829. 8. r. — 2691. K. III. 54. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

Volf Gy. Régi magyar Codexek és nyomtatványok. XIV. kötet 8. r. — 2504. Ak. 55.

3. Classica philologia.

Aesopi Phrygis et aliorum fabulae. Bassani. 1734. k. 8. r. — 2639. É. I. 23.

Aler Paulus. Gradus ad Parnassum. Lipsiae. 1749. 8. r. — 2632. L. 60. (Nagy Lajos kanonok hagyatéka.)

Em. Alvari. Institutionum Grammaticorum lib. I. p. I. Budae, 1799. 8. r. — 2637. L. 61. (Nagy Lajos kanonok hagy.)

Balde Jacobi. Lyricorum lib. IV. epod unus Monachii. 1643. 8. r. — 2618. E. I. 26. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

Burján M. Dissertatio-Critica. Cs.-Somlyón 1806. — 2690. K. III. 56. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

C. Crispi Sallustii opera. Halae. 1923. 8. r. — 2630. L. 59. Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Caii Julii Caesaris. Commentarii de bello Gallico et civili. Manheimii. 1779. 8. r. — 2617. L. 69. (Nagy L. kanon. hagy.)

C. Plinii Secundi. Epistolae et Panegyricus. Vol II. Biponti 1789. 8. r. — 2622. L. 40. (Nagy L. hagyatékából.)

Catulus, Tibulus Propertius cum Galli fraginentis et Pervigilio Veneris. Vindobonae. 1803. k. 8. r. — 2636. L. 71. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Erasmi Rotterdami Colloquia. 8. r. — 2634. L. 42. (Nagy L. kanonok hagy.) 2 péld.

Holle Phil. Mythologia. Budae. 1806. 8. r. — 2638. L. 67. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

Homonnay Imre. P. Ovidius Naso szomoru verseinek öt könyve. Trattnernél. 1825. 8. r. — 2551. L. 3. (Nagy L. hagy.)

Latin nyelvtudomány II. folyamata (czimlap nélkül). — 2577. B. V. 76. (Vitalis K. hagyatékából.)

Marcelli Palingenii Zodiacus Vitae. Lipsiae, 1832. — 2640. C. I. 18. (Vitalis K. plebános hagyatékából.)

M. T. Ciceronis Orationes Selectae. Chr. Wahl. Tyrnaviae. 1775. I. II. 8. r. — 2615. L. 14. (Nagy L. kanonok hagy.)

M. T. Ciceronis Selectae Orationes cum notis Chr. Cellarii. Debreczini 1796. — 2615. 8. r. L. 54. (Nagy L. hagy.)

M. T. Ciceronis ad familiares Epistolae. Tyrnaviae. 1782. 8. r. — 2633. L. 5. (Vitalis K. hagyatékából.)

Méhes J. Cornelius Neposnak geographiai kultsa. Pesten. 1801. K. 8. r. — 2576. L. 5. (Vitalis K. hagy.)

Mucelius F. Introductio in linguam latinam. Cibinii. Claudiopoli 1798. 8. r. — 2586. L. 9. (Vitalis K. hagy.)

Némethy P. Latin nyelv elemei. Pesten. 1844. 8. r. — 2556. L. 7. (Vitalis K. hagyatékából.)

Ovidius. Magyar Ovid. Viski T. Pál. Kolozsvárt, 1802. 8. r. — 2624. L. 45. (Nagy L. hagyatékából.)

P. Ovidius Naso—Hòmonnay. Pontusi levelei. Ibise, Diófa keserve, és ortza orvossága. Budán. 1827. 8. r. — 2619. L. 17. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

P. Ovidii Nasonis Metamorphoses ex recnsione Burmanni. Tom. II. Lipsiae. 1784. 8. r. — 2635. L. 36. (Nagy L. hagy.)

P. Ovidi Nasonis Epistolae Heroidum. Tyrnaviae. 1760. 8. rét. L. 53. — — 2626. (Nagy L. hagyatékából.)

Publi Terentii Comoediae cum notis Farnabii. 1712. Patavii. 8. r. — 2628. E. I. 22. (Nagy L. hagyatékából.)

Q. Curtii Rufi. De rebus Alexandri Magni. Patavii, 1755, 8. r. — 2627. E. I. 29. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Q. Horatii Flacci opera. Deprez Lud. tom. I. II. Budae. 1817. — 2616. L. 35. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Sallustii Crispi Opera. Lipsiae. 1829. k. 8. r. — 2681. C. I. 16. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Stampa Eugenii. Triumphus. Mediolani. 1728. 8. r. — 2623. L. 58. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Taciti opera. Ed Weise. Lipsiae. 1829. 8. r. — 2620. C. I. 17. — Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Dr. Télfi I. Kisfaludy Károly „Mohács"-a görögül. Budapest, 1881. Ak. XV. k. 10. sz. 8. r. — 2728. Akad. 91. (Nagy L. kanonok kanonok hagyatékából.)

Vályi—Nagy Ferencz. Homer Iliása I. és II. köt. Sáros-Patakon, I—XXIV. ének. 1821. 8. r. — 2550. L. 2. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Cicero—Virág B. Lelius. Pesten. 1802. 8. r. — 2623. L. 30. (Nagy L. hagyatékából.)

4. Modern philologia.

Dr. Asbóth Oszkár. A hangsúly a szláv nyelvekben. Budapest, 1890. 8. r. 80 kr. — 2684. Ak. 91.

Barna Ferd. Kalevala, a finnek nemzeti eposza. Pesten. 1871, 8. r. Ak. — 2703. K. VI. 6. (Vétel u.)

Dictionaire de poche francaise — allemand et allemand-francaise. Strassbourg. 1805. 8. r. — 2669. K. I. 25. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Fleischhacker és Kárpáti. Német nyelvtan. Budapest. 1890. 8. r. — 2546. H. VI. 9. (Vitalis K. pleb. hagyatékából.)

Márton József. Német-Magyar-Deák szótár. Pest. 8. r. — 2668. L. 28. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Dr. Munkácsi B. Votják szótár. I. füzet. Budapest. 1890. Ak. 8. r. = 1.50 frt. — 2542. Ak. 100.

Tanárki J. Torquato Tasso megszabaditott Jeruzsáleme. I—II. Pesten. Landerernél. 1805. 8. r. — 2582. K. I. 21. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

Tipray J. Gyakorlati franczia nyelvtana. Pest. 1860. 2 füzet. 8. r. — 2554. K. III. 47. (Vitalis K. hagyatékából.)

5. Történelem és régészet.

Abel J. Olaszországi XV. századbeli iróknak Mátyás királyt dicsőitő művei. Budapest. 1890. 8. r. — 2610, Ak. 69.

Ajtay S. A világ történetei. I. II. Pesten, 1814. 8. r. — 2653. L. 46. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

Bajza. Világtörténet. Pest, 1846. 8. r. — I—VIII. t. 2654. H. III. 72. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Budai E. Régi tudós világ historiája. Debreczen. 1802. 8. t. — 2662. L. 50. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Bumüller D. Világtörténet. I. II. k. Pest. 1857. 8. r. — 2711. L. V. (Nagy Lajos hagyatékából.)

Décsy S. Osmanographia. I. r. Bécsben. 1788. 8. r. — 2694. L. 13. (Nagy Lajos hagyatékából.)

Gr. Gvadányi J. A világnak közönséges historiája. I—IX. k. (a 7 ik kötet hiányzik.) Pozsonyban. 1796. — 2559. L. 2. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

G. György. A régi s mostani legnevezetesebb időbeliek hires tetteiknek és életyeiknek hiteles rajzolattyok. Pesten, 1803. — 2693. L. 64. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Dr. Hampel J. Archaeologiai közlemények. XVI kötet. Budapest. 1890. 4. r. — 2500. D. VII. (Vétel utján.)

Holbergii L. Synopsis Historiae Universalis. Hannig et Lipsiae. 1771. k. 8. r. — 2651. L, 52. (Nagy L. hagyatékából.)

Horváth J. Az egyetemes hadtörténelem vázlata. Budapest, 1889. 8. r. — 2502. M. II. 3. (Bajkó Péter honvéd százados ur ajándéka.)

Huber F. Politica Civitatis. Claudiopoli. 1829. — 2688. L. 32. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

Imets F. Jákó. Magyarország történetei mnemonico-leoninus versekben. Gy.-Fehérvár. 1867. — 2722.R. IV. 39. (Szerző aj.)

Kampe J. Amerikának feltalálásáról. I—II. rész. Kolozsvár. 1793. L. 4. (Vitalis K. hagyatékából.)

Kossuth L. Irataim az emigráczióból. Budapest. 1880—82. 8. r. I—III. — 2710. Ak. II. 1. (Vétel útján.)

Kultsár I. Magyarország históriája. Pesten, 1803. 8. r. — 2566. L. 3. (Vitalis K. hagyatékából.)

Martini F. Primae Lineae Historiae Transilvaniae. Cibinii et Claudiopoli. 1779. 8. r. — 2655. L. V. 8. (Nagy L. hagy.)

Mitterbacher L. Primae Lineae Historiae Naturalis. Budae. 1825. k. 8. r. — 2661. L. 63. (Nagy Lajos hagy.)

Palma Carolus Fr. Notitia rerum Hungaricarum. Budae et Cassoviae, 1785. — 2650. L. 33. (Nagy L. hagyatékából.)

Péczeli J. A magyarok történetei Ázsiából kijövetelöktől fogva mai időkig. Debreczenben. 1857. 8. r. — 2660. K. III. 53. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Petrik G. Repertorium a Századok 1867—1890. folyamaihoz. Budapest. 1890. 8. r. — 2522. (vétel útján.)

Pulszky F. A magyar pogány sirleletek. Budapest. 1891. 10 sz. 8. r. 20. — 2686. Bk. 93.

Rupp I. Numi Hungariae hactenus cogniti. Budae. 1841. Fons. I. 8. II. 4. r. 26 táblával egybekötve. — 2540. M. (Vétel u.)

Schwarcz Gy. Az athaenei alkotmánytörténelem korszakai, azon csak imént fölfedezett görög munkában, melyet némelyek Aristotelesnek tulajdonitanak. Budapest. 1891. — 2683. Ak. 94.

Szilágyi F. A reformatio harmadik századjának ünnepén tartott beszéd. Kolozsvárt. 1818. 8. r. — 2587. B. V. 69. (Vitalis Károly hagyatékából.)

Szilágyi F. Klio. Kolozsvártt. I. 1832. II. 1833. III. 1834. 8. r. — 2652. L. 47. (Nagy L. kanonok hagy.)

Szilágyi S. Erdély és az északkeleti háboru I. k. Budapest. 1890. Ak. 5 frt. M. 8. r. — 2521. Ak. 6.

Gr. Teleki J. Hunyadiak kora Magyarországon. I—5. X—XII. k. Pesten, 1852—1857. 8. r. — 2541. L. 1. (Vétel u.)

Tóth I. A rómaiak történetei. Pesten, 1844. k. 8. r. — 2656. E. I. 24. (Nagy L. kanonok hagyatékából.)

Ürmösi S. Az elbujdosott magyarok Oláhországban. Kolozsvárt, 1844. 8. r. — 2596. k. III. 49. (Vétel u.)

Vaszari K. A várnai csata. Pest. 1864. 8. r. — 2557. K. III. 48. (Vitális K. hagyatékából.)

Zilahy. Historia. (Czimlap nélkül.) — 2575. L. 11. (Vétel u.)

6. Földrajz. Utleirás. Statisztika.

Benkő J. Das Datum auf den Philippinen. Wien. 1890. k. 8. r. — 2524. H. t. (Szerző ajándéka.)

Berecz A. Földrajzi Közlemények. Budapest. 1890. n. 8. r. — 2525. Foly. 11. (Vétel utján)

Farkas S. Utazás Észak-Amerikában. Kolozsvárt. 1834. n. 8. r. — 2665. L. 18. (Nagy L. kanonok hagy.)

Geographiai Szókönyv. Pesten, 1830. 8. r. — 2658. K. 45. (Nagy L. kanonok hagy.)

Kohauth W. Compendium universae Geographiae. Cassoviae, 1840. — 2659. L. 24. (Nagy L. hagy.)

Lassú I. Az ausztriai birodalomnak statistikai, geographiai és historiai leirása. Pesten, 1833. — 2657. L. 22. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából.)

Méhes S. Úti jegyzetek. Kolozsvártt, 1847. k. 8. r — 2664. E. I. 51. (Nagy L. kanonok hagyatékából)

Tomka-Szászki. Introductio in Geographiam. Edit. altera. Posonii et Cassoviae. 1777. k. 8. r. — 3667. L. 51. (Nagy L. hagy)

Zádor E. Geographiai kézikönyv. Pesten, 1831. 2 k. 8. r — 2693. L. 31. (Nagy L. hagy.)

Wenzely. Generalkerte von Siebenbürgen. Wien. 1816. — 2573. K. (Vitalis K. hagy.)

7. Mennyiségtan és Csillagászat.

Höll M. Exercitationum mathematicarum I. Claudiopoli. 1755. k. 8. r.— 2585. L. 8. (Vitális K. ur. hagyatékából.)

Institutiones Arithmeticae. Pars I. Claudiopoli. 1836. 8. r. 2697. L. 40. (Nagy L hagy.)

Petavii: Rationarium temporum. Francofurti. 1665. k. 8. r. — 2666. L. 65. (Nagy L. hagy.)

Pethe. Mathesis. Bécsben, 1812. 8. r. — 2672. L. 26. (U. a. h.)

8. Természettan és regytan.

Akademiai Almanach polgári és csillagászati naptárral. Budapest. 1891. 8. r. — 2523. K. I. 20. (Vétel u.)

Antolik K. A hangáttétellel előidézett hangidomokról kifeszített rezgő hártyákon és üveglemezeken. Budapest. 1890. 8. r. — 2518. Akad. 90.

Berde Á. A chemia iskolája. Kolozsvártt. 1849. 8. r. — 2579. L. 39. (Vitális K. hagyatékából.)

Biwald L. Institutiones Physicae. Viennae. 1779. 8. r.— 2678. L. 48. (Nagy L. hagyatékából.)

Horváth J. Elementa Physicae. Budae, 1799. 8. r. — 2816. L. 37. (Nagy L. hagyatékából.)

Laczkó J. Ásványelemzések. Budapest. 1891. 8. r. — 2708. Akadémia ajándéka 87.

Molnár J. A természetiekről Newton tanitványainak nyomdoka szerint, hat könyv. Pozsonyban és Kassán, 1777. 8. r. — 2680. L. 49. (Nagy L. hagy.)

Neumann J. Compendiaria Physicae institutio. Graecii. 1808. 8. r. — 2679. L. 34. (U. a.)

Dr. Schenek J. Kisérleti adatok az akkumulatorok működéséhez. Budapesten. 1890. 8. r. — 2507. Ak. 90.

Than K. Az ásványvizeknek chemiai constitutiójáról és összehasonlitásáról. Budapest. 1890. 8. r. — 2547. Ak. 90.

Dr. Weinhold F. Physikalische Demonstrationen. Leipzig. 1887. n. 8. r. — 2713. K. VI. 11. (Vétel utján.)

9. Természetrajz és orvostudomány.

Dr. Brancsik K. Trencsénvármegyében található molluscák rendszeres összeállitása. Budapest. 1890. 8. rét. — 2509. Akadémia ajándéka, 87.

Brehms. Thierleben. 3. Aufl. Leipzig u. Wien. 1890. 8. r.— 2549. M. III. 2. (Vétel utján.)

Eichelberg Methodischer Leitfaden zum gründlichen Unterricht in der Naturgeschichte. Zürich. 1853, — 2675. L 25. (Nagy Lajos kanonok hagyatékából)

Gotthard I. A fotografia. Budapest. 1890. 8. r. — 2606. M. V. 14. (Vétel utján.)

Hanák Ker. J. A természetrajz elemei. Pesten. 1845. — 2626. L. 38. (Nagy Lajos kanonok hagy.)

Hazslinszky F. A magyarhoni lemezgombák (Agaricini) elterjedése. Budapest. 1890. XXIV. 3. sz. — 2516. Ak. 87.

Kanitz A. Haynald Lajos bibornok mint botanikus. Pozsony. 1889. 8. r. — 2705. K. VI. 4. (Szerző ajándéka.)

Dr. Kanitz A. Kardinal Ezbischof dr. Ludwig Haynald als Botaniker. Budapest. 1890. 8. r. — 2706. K. VI. 5. (Szerző aj.)

Kanitz M. Le Cardinal Haynald archevéque de Kalocsa considéré comme botaniste. Claudiopoli. 1890. 8. r. — 2707. K. XII. 3. (Szerző ajándéka,)

Klug S. Az enyv mint tápanyag. Budapest. 1890. Ak. (40.) — 2517. Ak. 90.

Dr. Lendl A. Tanulmány az epeira cucurbitina Cl. E. alpica L. K. és E inconspicua E. S. nevü fajokról. Budapest. 1891. 8. r. — Akad. Math. kozl. XXIV. — 2727. Akad. 87.

A meteorologiai és földdelejességi m. kir. központi intézet évkönyvei XVIII. K. 1888. évfolyam. Budapest. Athenaeum 4. r.— 2553, I. VII. 3. (Meteorol. intézet ajándéka.)

Nagy P. Állattan I. és II. k. Kolozsvárt, 1847. 8. r. — 2677 L. 27. (Nagy L. kanonok ajándéka.)

Dr. Salamon. A szembetegség biztos és gyors gyógyitása. 1884. 2729. B. V. 59. (Nagy Lajos kanonok hagyatéka.)

Schmidt S. A drágakövek. Budapest. 1890. 8. r. — 2607. M. V. 13. (Vétel útján.)

Téglás G. Ujabb barlangok az erdélyi érczhegység övéből és a Fehér-Körös hunyadmegyei völgyszakaszáról. Budapest, 1891. 8. r. — 2682. Ak. 87.

Teschler Gy. Körmöczbánya és északnyugati vidékének kőzetei. Budapest. 1890. 8. r. — 2545. Ak. 87.

10. Bölcsészet, nevelés-tudomány, aesthetika.

Elekes K. Mi az iskola feladata? Kolozsvárt. 1863. 8. r. — 2729. B. V. 55. (Vitális K. hagyatékából.)

Irányeszmék a felekezeti és közös iskolák ügyében. Gy.-Fehérvár. 1871. 8. r. — 2598. H. III. 65. (U. a.)

Pope: Próba tétel az emberről. (Angolból.) M.-Vásárhelyen. 1819. 1673. L. 62.

Pellico Silvio—Császár F. Értekezés az emberi kötelességekről. Pest, 1853. 8. r. — 2674. K. III. 55.

Dr. Szemák I. A középiskolai oktatás sikertelenségének okairól. Budapest. 1886. 2714. K. VII. 12.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. Miniszternek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyülés elé terjesztett tizenkilencedik jelentése. I. füzet: Népoktatási rész $188^{8}/_{9}$. évről. Budapesten, 1890. II. füzet: A középiskolákról. A felsőbb tanintézetekről. A szakiskolákról és szaktanfolyamokról. Az em-

berbaráti és közmüvelödési intézetekről. Budapesten, 1890. Negyedrét. — 2605.

Ugyanannak. Az országos tanitó-nyugdij és gyámalap 1889. évi állapotáról szóló jelentése. Budapesten, 1890. 5. r. — 2609.

11. Jogtudomány és nemzetgazdászat:

Anti-Timoleon. Legujabb politikai botrány. Budapest. 1884. 8. r. — 2591. H. III. 62. (Vitális K. hagyatékából.)

B. Bánffy J. Bár a kertem nagyobb volna! Kolozsvártt, 1866.—2729. B. V 52 (Vitális K. hagyatékából.)

Bentham-Récsi. Polgári s büntető törvényhozási értekezések. Kolozsvártt. 1842—2670. H. VII. 38. (Vitális K. hagy.)

Bereczky S. 1876. jan. 11. a közigazgatási törvényjavaslat tárgyában mondott beszéde. — 2729. B. V. 54. (Vitális Károly hagyatékából.)

Bereczky S. országgyülési beszéde 1879. febr. 24. M.-Vásárhelytt, 1879. 8. r. — 1729. B. V. 51. (Vitális K. hagy.)

A budapesti képviselők beszédei. Pest. 1865—2729. B. V. 53. (Vitális K. hagyatékából.)

Democritos. A Tisza kormány és a katholikusok. Budapest, 1883. 8. r. — 1588. H. III. 64. (Vitális K. hagy.)

Észrevételek. Ghiczy K. interpellációjára. Pest. 1871.—2593. B. V. 70. (Vitális K. hagyatékából.)

Hamar P. véleménye a tanulmányi alap jogi természete kérdésében. Temesvártt, 1873—2593. H. III. 56. (Vitális K. hagy.)

Haynald L. erdélyi püspök felsőházi beszéde az erdélyi unio tárgyában. Pest. 1861.—2729. B. V. 57. (Vitális K. hagy.)

Imling K. 1890-ik évi országgyülési törvényczikkek. Budapest. 1890 8. r. — III. IV. f — 2544. J. 5. (Vétel utján.)

Dr. Keleti K. A Balkán félsziget némely országai és tartományainak közgazdasági viszonyai. Budapest. 1885. N. 8. r. — 2613. K. VI. 10. (Vétel utján.)

Kire és miért szavazzunk? Budapest. 1875.—2597. B. V. 34. (Vitális K. hagyatékából.)

Dr. Kolozsvári S. és Dr. Óvári. A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyüjteménye. Budapest. 1890. 8. r. — 2712. Ak. 64.

Kunágoti A képviseleti és önkormányzati rendszer vonatkozva hazánkra. Arad, 1865.—2572. H. III. 57. (Vitális K. hagy.)

Magyar hiszekegy. Pécsett. — 2729. B. V. 60. (Vitális K. h.)

Maros-Torda megye tüzkárbiztositó szövetkezetének módositott alapszabályai. M.-Vásárhelytt. 1876.—2729. B. V. 58. (Vitális)

Schwarz Gy. A tudományos és irodalmi kitünőségek jogczime a felsőházi tagságra stb. 1808—1876. Budapest, 1890. 8. r. — 2548. Ak. 94.

Gr. Teleki D. képviselői jelentése Marosszék felsőkerületi választóihoz. Maros-Vásárhelytt. 1872. 8. r. — 2729. B. V. 50.

Tóth L. A rövidtartamu szabadságvesztés-büntetések s a föltételes elitélés. Budapest. 1891. 8. r. — (Akad. XI. 4. sz. társ). — 1726. Ak. 94.

A választások előtt. Pest, 1872 8. r.— 2600. K. III. 51. (Vitális.)

Dr. Vargha Gy. Magyarország pénzintézetei. Budapest. 1885. 4 rét. — 2512. Ak.

Vécsei F. Justinian „Omnem rei publicae" kezdetü rendelete a jogi oktatás tárgyában. Budapest. 1890. 8. r. — 1501. Ak. 94.

12. Müvészeti szakmák:

P. Thewrewk E. A magyar zene tudományos tárgyalása. Budapest. 1890. 8. r. — 1543. Ak. 91.

13. Folyóiratok és lapok.

Abafi L. Figyelő. I—XXIV. k. Budapest. 1867—1887. 8. r. — 1503. Foly. 16. (Vétel utján.)

Akadémiai Értesitő. Budapest. 1890. 8. r. — Foly. 18.

Bartha M. Ellenzék. XI. évf. 1890. Kolozsvár. Folió. 2689. Lapok. (Imets F. Jákó ajándéka.)

Dr. Fodor J. Egészség. 1887—1890. évf. Budapest. 2505. Folyóirat, (vétel utján.)

Füssy T. Tájékozó. Budapest. 1878. 1880. 1881. évfolyamok. 2699. G. V. 27. (Vitális K. hagyatéka.)

Gyulay P. Budapesti Szemle. Budapest. 1890. 8. r. — 2526. Foly. 4. (Vétel utján.)

Dr. Heinrich G. Egyetemes Philologiai Közlöny. Budapest. 1890. 8. r. — 2527. Foly. 2. (Vétel utján.)

Horváth J. Hadtörténelmi közlemények. Budapest, 1890. III. évf. 3. 8. r. — 2539. Foly. (Vétel utján.)

Dr. Kis J. és Palmer. Bölcsészeti folyóirat. V. évf. Temesvárott, 1890. — 2528. Foly. 14. (Vétel utján.)

König Gy. Mathematikai és természettudományi Értesitö. Budapest, 1890. 8. r. — 2530. Ak. 88. (Vétel utján.)

Komócsi L. „Magyar Állam“. Budapest, 1890. — 2605. Hirl. (Imets F. Jákó ajándéka.)

Pál A. Közmüvelődés. Gyulafehérvár. 1890. Folio. — 2697. Lapok. (Vitalis K. hagyatéka.)

Schmidt S. Természetrajzi füzetek. Budapest. 1890. n. 8. rét. — 2537. Foly. 16. (Vétel utján.)

Staub M. Földtani Közlöny. Budapest, 1890. n. 8. rét. — 2538. Foly. 15. (Vétel utján.)

Szarvas G. Magyar Nyelvőr. Budapest. 1890. n. 8, r. — 2529. Foly. 3. (Vétel utján.)

Századok. Budapest. 1890. 8. r. — 2532. Foly. 2. (Vétel u.)

Szily K. Természettudományi közlöny. Budapesten, 1890. n. 8.r. 2533. Foly. 8. (Vétel utján.)

Szilágyi S. Magyar Történeti Életrajzok. Budapest, 1890. 8. r. — 2531. Foly. 4. (Vétel utján.)

Talabér J. Papok Lapja. Budapest. 1888. — 2698. Lapok.

Talabér J. Jelenkor, I. évfolyam. Budapest 1874. jan. 22-től. 4. r. — 2698. Lapok. (Vitális K. hagyatékából.)

Történelmi Tár. Budapest. 2534.— Foly. 7. (Vétel utján.)

Wolf Gy. Az országos középtanodai Tanáregyesület Közlönye. Budapest. 1890. n. 8. r. — 2535. Foly. 6. (Vétel utján.)

14. Vegyesek.

Imets F. Jákó, Kiadott irodalmi czikkeinek, prózai és verses müveinek jegyzéke. (Összeállitva a középisk. kiállitás alkalmából.) Cs.-Szeredában, 1891. 8. r.— 2724. H. t. (Szerző ajén.)

Szentkirályi K. Az erdélyi rom. kath Status Igazgató-Tanácsának évi jelentése 1890. évi szept. 23—24. napjaira összehivott statusgyülés alkalmából. Kolozsvárt 1890. 8. rét. — 2514. D. VI. 43.

E szerint a tanári könyvtár az idén gyarapodott a megküldött 167 Értesitőn kivül 245 munkával 291 kötetben, 95 füzetben — s igy az egész könyvtár-állomány 2824 mü, 2751 kötetben. és 1329 füzetben.

Az adakozóknak, a tanügy nemes barátjainak, az intézet nevében hálás köszönetet mond az igazgatóság.

Csik-Somlyón, 1891. junius 12.

Glósz Miksa,
a tanári könyvtár őre.

II. Ifjusági könyvtár. Az ifjusági könyvtár könyállománya a mult tanév végén volt 644 mű 660 példányban (767 kötet és 147 füzet) 582 frt 65 kr értékben. Az idei szaporodás a következő:

1. *Ajándék utján*: Imets F. Jákó igazg. urtól: Szépirodalmi kert 1. k. — Néhai Vitális Károly nyugalm. lelkész hátrahagyott könyvtárából Imets F. Jákó ur közvetésével: Ségur, Rövid és bizalmas feleletek a religio elleni ellenvetésekre 1 k. Hargitai. Néhány szó egy fiatal barátomhoz 1. k. Dr. Molitor- Dr. Tódor. A friedlingeni káplán 1 k. Blot-Veszely. Tul a siron ismét megismerjük egymást 1 k. Ventura-Gyurits. A katholika nő 1 k. Huszár K. Osvald atya 1 k. Zimándy Ignácz, Ébresztő hangok 3 k. Ormódi B. Ujabb költeményei 1 k. Walter-Babinszky. Morus Tamás és korszaka 1 k. Janalik-Huszár. Róza az egyház hü leánya 1 k. Egy prot. lelkész. Miért szerettem én a kath. egyházat? 1 f. Lepsényi M. Válasz Masznyik E urnak 4 f. Káron L. A zárdák és ellenségeik 1 f. Huszár K. Katholikus könyvtár 8. f. XIII. Leo. Milyen legyen az országok, nemzetek és népek boldogitó kormányzása 1 f Dr. Éden. A római zsinati határozatok 1 f. Wieseman M. Szent orsolya 1 f. Nogáll J. egyházi szertartások magyarázata 1 f. Az illem és tisztesség arany szabályai 1 f. Proverbia et axiomata 1 f. Dr. Piszling – Dr. Navratil. Népszerü egészségtan 1 k. Gregus A. A matérialismus hatásairól 1 f. Kereskényi Gy. A veszta szüz 1 k. Zimándy J. Uj merénylet a józan ész ellen 1. f. Hepp J. Keresztény egyháztörtenet 1 k. Györffy J. Hat humoros toaszt 1 f. Tóth M. Föveszedelmünk 1 f. Toldy F. Magyar szentek legendái 1 k. Matusik J. Erdély külön történelme 1 k. Racin. 1 k. — Az Önképzőkörtől: Képes Folyóirat, Magyar Salon és Akad. Értesitő 1890. évf, — Glósz M. tanár urtól: Óda a kolozsvári kegy. tan. rendiek társházának 100-dos jubileumára 1. f. — Györffy J. családjától: Samu J. Györffy Iván életrajza 1 f. — Danielovics K tanár urtól: Homeros világa két eposza alapján 1 f. — Lampel R. kiadótól: Tanulók olvasótárából 10 f. — Petri K. VIII. o. t.-tól: Ried Paula, A jegyző leánya 1 k. Jartó M. VI. o. t.-tól: Kisfaludy K. minden munkái 1 k. — Fejér J. II. o. t.-tól: Dolinay Gy. Gyöngysorok 1 k. — Halmi D. II. o t.-tól: P. Tóvölgyi L. Az ékszerárus leánya 1 k. — Incze L. I. o. t.-tól: J. A félkezü remete 1 k. — Jakabfi E. I. o. t.-tól: Milkó J. Mindenütt és sehol 1 f. — Balázs A. Czikó I. Nagy L. László J. Szász Á. közös ajándékuk: „Kálmán K. Dávid király zsoltárkönyve és Kempis Tamás Krisztus követéséről“ cz. verses müve egy diszes kötetben.

Vétel utján: Varga O. Aradi vértanuk albuma 1 k. (A többi megrendelt munka ez idő szerint még meg nem érkezvén, azokról jövőben.)

Ez idő szerint a gyarapodás: 55 mű 55 példányban (25 köt. és 38 füz.) 604 frt 45 kr. értékben.

Haydn J. Hugó,
az ifjusági könyvtár őre.

III. **A gymnasiumi kölcsön-könyvtár** állása az $189^{0}/_{91}$ tanév végével

a) *Pénzben*:

1. A tanévről fennmaradt .	438 frt	32 kr.
2. Használati dij a könyvekről	287 frt	56 kr.
3. Kamat czimen bejött	2 frt	66 kr.
4. Könyvszállitmányok után való 10%	31 frt	49 kr.
5. A kölcsön-könyvtár tulajdonát képező, használatból kiment tankönyvek elárverezéséből bejött	70 frt	40 kr.
Összes bevétel	830 frt	43 kr.
Ebből kiadatott	391 frt	48 kr.
Pénztárkészlet	438 frt	95 kr.
Ebből egyeseknél el van helyezve	434 frt	06 kr.

b) *Könyvben*:

1. A mult tanév végén volt	2712	kötet.
2. Elárvereztetett	220	„
Maradt	2492	
3. Jelen évi szaporodás, vétel utján	252	„
Összes könyvállomány	2744	kötet.

Nagy István,
a kölcsön-könyvtár őre.

IV. **A természettani szertár** az idén csak a fogyasztás tárgyát képező czikkek költségeinek fedezetéhez juthatott, 12 frtig terjedőleg, mert a költségelőirányzat megállapitásánál csaknem az egész rendelkezésre álló összeg a tanári könyvtár gyarapitására fordittatott. Tekintettel ezen körülményre, de főleg arra, hogy a beszerzésekre évenkint felhasználható összeg tekintélyesebb részét a szükséges folyóiratok előfizetési ára, az évi „Értesitő“ és az intézeti apróbb javitások s tisztogatások költségei állandóan igénybe veszik, s e miatt a már halaszthatlanul szükségessé vált költségesebb természettani eszközök beszerzése évek során javaslatba hozható se lesz: szertár őr ezen eszközökről összeállitott előirányzat kiséretében inditványt tett egy 1400—1500 frtig menő extra-ordinarium kérése iránt, de ezt a kérést a főtanhatóság „fedezet hiányában“ nem teljesithette.

A szertár állománya e szerint a mult tanévben kimutatottal egyező: ugyanis 48-féle vegyszer és 404 darab természet- és mennyiségtani eszköz összesen 2100 frt 16 kr értékkel.

Pál Gábor,
a természettani szertár őre.

V. **A természetrajzi szertár** ez iskolai évben az V. és VI. oszt. tanulók által gyüjtött növényekkel és rovarokkal szaporodott. Nagyobbmérvü gyarapodását meggátolta az, hogy a begyült tandijnak beszerzésekre fordítható részlete ujabban más módon is meglőn terhelve, s igy ha a főtanhatóság e czélra külön összegről nem gondoskodik, jövőbeli nagyobbmérvü gyarapitásra sincs kilátás.

Dr. Nemes Félix,
a természetrajzi szertár őre.

VI. **A rajzminták gyüjteménye** a lefolyt tanévben nem gyarapodott.

VII. A nyári *torna*helyiségben a szerelvények javittattak. Bővebb felszerelése a jövő tanévre maradt.

VIII. **Az érem és régiségi** gyüjteményhez járult: Bodó Alajos alesperes-plebános urtól egy lengyel ezüstpénz. Bajkó Péter m. kir. honvédszázados urtól egy ezüst 30-as 1764, egy hasonló 1769-ből, egy Bethlen Gábor-féle, egy Max Jos.-féle ezüstpénz, egy svájczi 10 Cent. egy angyalos magyar ezüst forintos, egy würtembergi 1817-beli VI kros, egy 1849-beli hat kros, egy 1868-beli angyalos 4 és 1 kros és egy romániai 2 báni-os. Haydn J. Hugó tanár urtól: egy 1619-beli Mátyás-féle ezüstpénz, egy Moneta Hungariae, egy Zsigmond-féle grossus Poloniae, egy osztrák ezüst garas, egy helvétiai 10 cent. egy 1864. bajor ezüst krajczár, egy török ezüstpénz, 6 drb rézpénz, egy 100 forintos 15,813. számu Kossuth-bankó. Szász Károly tanár urtól egy magyar és egy lengyel ezüstpénz és 3 Kossuth-bankjegy. Szekeres János csiktaploczai expositus lelkész urtól két ezüst- és 5 drb rézpénz. — Nagy Ferencz sz. Ferencz-rendi szerzetes urtól 5 drb rézpénz. Rápolthy Ferencz szárazpataki plebános urtól egy helvétiai 10 cent. Barta Ferencz kántor-tanitó urtól 14 darab rézpénz. Glósz Miksa tanártól 4 római rézpénz. Csürösi I. színész urtól egy Verus-féle dénár. Wellman Géza IV. oszt. tanulótól 4 drb rézpénz és egy nikl öt márkás játékbárcza. Nagy István IV. oszt. t. 2 drb rézpénz. Csiszér Gábor IV. oszt. t. egy öt forintos Kossuth bankjegy, Pál Sándor IV. o. t. egy porosz játékbárcza. Domokos Árpád IV. o. t. 5 darab rézpénz és 2 darab játékbárcza. Czikó Istvántól egy Lipót-féle VI-os 1673-ból és 2 drb rézpénz. Incze Domokos IV. o. t. egy ezüst- és 3 darab rézpénz, továbbá egy 2 frtos Kossuth bankjegy. Bándi Ignácz II. o. t. egy 10 frtos Kossuth-bankjegy. Gábor Józsdf II. o. t. egy 10 frtos Kossuth-bankjegy. Péter Imre I. o. t. egy darab rézpénz. Potovszky Andor I. o. t. egy 10 frtos Kossuth bankjegy. Szebeni Lukács I. o. t. egy drb rézpénz és 2 drb 1 forintos bankjegy. Sándor Gyula IV. o. t. 2 drb rézpénz. Mezey Ferencz IV. o. t. 2 drb rézpénz. Bedő Joachim IV. o. t.

2 drb rézpénz. Beöthy Béla II. o. t. egy drb 5 frtos és 1 drb 15 kros Kossuth-bankjegy. Szvrcsik Antal kereskedősegéd urtól 1 drb rézpénz.

Fogadják a nemes figyelmü adakozók az intézet nevében az igazgatóság hálás köszönetét.

Csik-Somlyón, 1891. junius 12-én.

Glósz Miksa,
az érem- és régiségtár őre.

F) Önképzőkör.

Az önképzőkör a lefolyt évben Fülöp Árpád tanár vezetése alatt működött.

A szeptember 21 én megtartott *alakuló* gyülésen elnökké lett Botár Béla, titkárrá Korodi János, pénztárnokká Petri Kálmán, főjegyzővé Kotró Márton VIII. oszt. tanulók, aljegyzővé Dulinszky József VII. o. t.. birálókká választattak: Wellmann Samu, Józsa József VIII. o. tanulók és Dobos András VII. o. t.

A megtartott 1 alakuló és 10 rendes gyülésen 59 prózai és verses dolgozat volt felolvasás és birálat tárgya. A benyujtott művek közül 32 nyert felvételt a körnek „Haladás“ cz. érdemkönyvébe.

Pályadijak is tüzettek ki, és pedig: egy szabadon választott költői élbeszélésre 2 frt, elnyerte Botár Béla VIII. oszt. t.; Petőfi Sándor elbeszélő költészetének méltatására 2 frt és Seneca Luciliushoz irott három levelének fordítására 1 frt; e két utóbbira pályázó nem jelentkezett.

Munkálkodásukkal kitüntek: Botár Béla 8. o. t. és Dobos András 7. o. t. Szavalataikkal elismerést arattak: Botár Béla, Wellmann Samu 8. o. tanulók, ugyszintén Bedő Sándor, Dobos András és BogaJózsef 7. osztályu tanulók.

A kör járatta a Magyar Salont, Magyar Szemlét és Vasárnapi Ujságot; a m. t. Akadémiától ajándékképpen kapta az Akadémiai Értesitő“-t.

A köri tagok közreműködtek a Katalin-ünnepen és körvezető tanárral együtt rendezték a márczius 15-iki ünnepélyt. Két kimagasló jelenségül emlitendő a Faludi-Amade-ünnep és a Rudnyánszky Gyula érdekében megindult mozgalom.

Br. Amadé László és Faludi Ferencz emlékét deczember 21-én ülte meg a nemzeti irodalomért őszintén lelkesülő ifjuság. A vezető tanár buzditó beszéde, zenei és énekelőadások, köri elnöknek az ünnepelt két költőről felhozott ismertetése s a sikerült szavalatok képezték fölemelő jeleneteit az ünnepélynek, melyen az ifjuságon kivül jelen voltak a helybeli értelmiség emelkedettebb gondolkozásu tagjai s a gymn. igazgató egy pár tanárral.

Az ifjuság hazafias lelkesedésének nem közönséges jelét mutatta azáltal, hogy Rudnyánszky Gyula költőnek Mátyás-dalait 80 példányban, s „Uj könyv“ czimü müvét szintén több példányban szerezte meg. Ezenkivül az érettebb rész, az önképzőkör ifjusága lelkes sorokban fejezte ki vonzalmát, nagyrabecsülését a költő iránt. „Költészetének nemes idealismusa — igy szól az üdvözlet — egyik legdicsőbb alakját magasztalja, mélyen meghatják minden magasztosért felbuzduló lelkünket Kérjük a gondviselést: Tekintetes Urnak üdvös életét hosszura mérje: adjon dalos kedélyt s fokozódó erőt a további dicsőséges munkára.“

A költő szivesen fogadta a romlatlan, őszinte szivekből fakadó nyilatkozatot s az önképzőkör vezetőjéhez intézett válaszában meghatóan irja: „Életem egyetlen vágya mindig az volt, hogy az ifjuság szivéhez tudjak szólni. Az emberi élet legfőbb kincse az ifjuság s a költő ifjusága addig el nem vész, a mig dala az ifjuság keblében viszhangot ébreszt. — Másrészt az is végtelenül jól esik lelkemnek, hogy a derék ifjak éppen Mátyás-füzetemet szerezték meg oly tömegesen. Én Mátyás királyról nemzeti époszt s drámai trilogiát irok; Magyarország e legfényesebb korszakának történetével 10 év óta foglalkozom és mondhatom, hogy magyar dicsőségről álmodva, ihletem forrása többnyire a csodás Mátyás-idő. Forrón üzvözlöm a csiksomlyói ifjuságot. *Szeretnék ott lenni, hogy mindnyájokat egyenként megöleljem, mert érzem, hogy jó magyarok.* De a távolból csak bálás köszönetemet küldhetem hozzájok kedves szeretetökért, mely szivem drága emléke lesz pályám határáig.“

Nagy örömet okoztak e szavak az ifjaknak, kik a hazafiságban az iskola falai között megerősödve, törekszenek a nemzet erős támaszaivá lenni.

Fülöp Árpád tanár,
mint a kör vezetője.

G) Jutalmak.

1) Az ezen gymnasiumhoz *jutalmi átalányképpen* utalványoztatni szokott 21 frtból hasznos olvasmányokul szolgálandó *könyvek* vásároltatván, azok a következő jó viseletü és szorgalmasabb tanuló ifjak között osztattak ki:

I. oszt. Antal Dénes, Daradics Félix, Potovszky András.

II. oszt. Bálint János, Bándi Ignácz, Gábor József, Korber Ernő, Márton Gábor, Tóth Vilmos, Veress Árpád.

III. oszt. Bőjthy Andor, György Imre, Imets János.

IV. oszt. Czikó István.

2) *Pénzbeli* jutalmat nyertek, és pedig: az *Adorján*-féle jutalmi alap kamatjából: Botár Béla VIII. o. magy. nyelvbeli kitünőségért 6 frtot. Ft. *Koncz* István tusnádi plébános ur ez évre is 5 frtot küldött, melyet Wellmann Samu nyert el ki, az érettségi vizsgálatot legszebb sikerrel állotta ki. A *Béldy* Tivadar és osztálytársainak jutalmi alapja kamatját nyerte Boga József, mint ki az alapitó levélben kitüzött czélhoz képest a VII. osztályt általában a legjobb sikerrel végezte. Az *Imets*-féle jutalmi alap kamatjából Merza Gergely VIII. oszt. tanuló nyert 5 frtot, mint ki a német nyelv és irodalomból jelességgel maturizált.

3) *Imets* F. Jákó gymn. igazgató a meteorol. észleletekben kifejtett buzgó segédkezésért Petres János VII. oszt. tanulót 3 forinttal jutalmazta,

4) Karczfalvi *Gidrò* I. Bonifácz, nem rég az intézet derék növendéke, most benczés tanárjelölt úr Pannonhalmán, „Rosty K. Gonzaga sz. Lajos élete“ czimü épületes diszkönyvet küldött egyik példás viseletü és a vallástanban leginkább kitünő tanulónak. A jutalomkönyv Kovács Zsigmond IV. oszt. tanulónak itéltetett oda.

VI.

Az ifjuság névsora és érdemsorozata.

(*Szállás, viselet és általános osztályzat.*)

I. osztály.

András Dénes, sz. szbsz. elégt.
Antal Dénes, alp. fnt. jó, J.
Antal Imre, fnt. jó, elégs.
Bakó Károly, szl. jó, elégs.
Balás Andor, szl. szbsz. elégs.
Balás Béla, int. jó elégt.
Bálint Zoltán, int. km.
Buttyán Sándor, szl. szbsz. elégs.
Dániel El. int. öszt. szbsz. elégt.
Daradits Félix, int. jó, J.
Elekes István, int. szbsz. elégt.
Élthes Alajos, int. jó, elégt.
Erőss József, int. jó, jó.
Fórika Antal, ism. int. jó, elégs.
Gábor János, int. jó, jó.
Gegő Béni, szl. jó, elégs.
Hodor Jakab, int. szbsz. elégs.
Incze József, szl. jó, elégt.
Incze László, ism. int. szbsz. jó.
Jakabfi Endre, ism. fnt. jó, jó.
Kádár Mátyás, int. jó, elégs.
Kádas Nándor, int. szbsz. elégs.
Keresztes József, int. jó, jó.
Köllő Ferencz, int. szbsz. elégt.
Lőrincz Jakab. int. jó, elégs.
Nagy Károly, int. jó, J.
Péter Imre, szl. jó, elégt.
Péter M., g. kath.*) szl. jó, elégs.
Pichler Imre, szl. jó, elégt.
Potovszky András, int. jó, J.
Potovszky Antal, int. v. n. m.
Sipos Sándor, int, km.
Szakács J. ev. ref. szl. jó, elégs.
Szász József, int. jó, jó.
Szebeni Luk., int. szbsz. elégt.
Szvoboda Miklós, int. jó, elégt.
Zakariás Izsák, fnt. jó, elégs.

Összesen: 37.

II. osztály.

Bálint János, szl. jó, J.
Bándi Ignácz, int. jó, J.
Bartha Balázs, alp. fnt. jó, J.
Becze László, fnt. jó, J.
Biró Árpád, int. szbsz. elégs.
Bőjthy Béla, szl. szbsz. jó.
Dávid Mózes, szl. szbsz. elégt.
Erőss Béla, fnt. jó, elégs.
Erőss József, int. jó, jó.
Fejér József, fnt. szbsz. elégs.
Finta Ernő, int. jó, jó.
Fodor Miklós, int. jó, jó.
Gábor József, fnt. jó, J.
Ifj. Gál Sándor, fnt. szbsz. elégt.
Id. Gál Sán. szl. szbsz. elégt.
Gáspár János, szl. szbsz. elégt.
György Gyárfás, int. jó jó.
Halmi Domokos, szl. öszt. jó. jó.

*) Egy-két más vallásu ifjut kivéve, az egész ifjuság róm. kath. vallásu lévén, az a névsorban, mint önként értendő, jelölve nincs.

Holló János, szl. jó, elégs.
Imre Béla, szl. szbsz. elégt.
Jánosi János, fnt. szbsz. elégt.
Korber Ernő, szl. jó, J.
Lajos Ignácz, szl. jó, elégs.
Márton Gábor, alp. fnt. jo, J.
Márton László, szl. jó, jó
Mezey Lajos, int. szbsz. elégt.
Mühlfay András, fnt. szbsz. jó.
Nagy Lázár, fnt. jó, jó.
Sándor Károly, int. jó, elégs.
Sántha Lajos, gk. szl. jó, elégs.
Szabó Lajos, alp. fnt. jó, jó.
Szász József, int. szbsz. elégs.
Székely Lajos, int. jó, jó.
Szopos Lajos, szl. jó, jó.
Szőke Mihály, alp. fnt. jó, jó.
Tamás Lázár, szl. jó. jó.
Tóth Vilmos, öszt. szl. jó, J.
Váradi Alajos, szl. jó, elégs.
Váradi Béla, alp. fnt. jó, jó.
Veress Árpád, szl. jó, J.
Zakariás Antal, int. szbsz. elégs.

Összesen: 41.

III. osztály.

Balás József, szl. szbsz. elégs.
Böjthy Andor, szl. jó, J.
Éltes Béla, ism. szl. jó, jó.
Gál Antal, int. jó, jó.
Gál Béla, fnt. szbsz. elégs.
György Imre, int. jó, J.
Györpál Árpád, int. jó, jó.
Hazay G., ism. szl. szbsz. elégs.
Imets János, alp. fnt. jó, J.
Kopacz Mózes, int. szbsz. elegt.
Korber Imre, szl. szbsz. elégs.
Kovács Gyula, fnt. jó, elégs.
Kövér S. ev. ref. szl. szbsz. elégt.
Lázár Pál, int. jó, elégs.
Mákszem Józs., int. szbsz. elégs.
Márton József, int. jó, elégt.
Petres Rudolf, fnt. szbsz. elégt.
Tamás Mihály, szl. jó, elégs.
Tóth Kelemen, szl. szbsz. elégt.

Összesen: 19.

IV. osztály.

Bedő Joákim, alp. fnt. jó, elégs.
Czikó István, alp. fnt. jó, J.
Csiszér Gábor, int. jó, jó.
Csiszér Imre, alp. fnt. jó, jó.
Domokos Árpád, int. jó, elégs.
Gegő Lajos, szl. jó, jó.
Glósz Ernő, szl. jó, jó.
Incze Dénes, alp. fnt. jó, elégs.
Kovács Zsigmond, int. jó, jó.
Kömény Gyula, int. öszt. jó, jó.
Mezei Ferencz, int. jó, elégs.
Mihály Máty., ism. szl. jó, elégs.
Nagy István, szl. jó. elégs.
Paál Sándor, szl. jó, jó.
Sándor Gyula, int. jó. jó.
Sántha And., gkath. szl. jó, jó.
Wellman Géza, szl. jó, jó.
Wéger János, szl. öszt. jó, elégs.

Összesen: 18.

V. osztály.

András Lajos, fnt. jó, elégs.
Baka János, alp. fnt. jó, elégs.
Böjthy Gábor, int. jó, elégs.
Csedő Dom., alp. fnt jó, elégt.
Ferencz Lajos, alp. fnt. jó, elégs.
Ferenczy Gyula int. jó, elégs.
Gál Gergely, alp. fnt. jó, jó.
Györpál Domokos, alp. fnt. jó, jó.
Imets Ilyés, alp. fnt. jó jó.
Karda Béla, alp. fnt. jó, jó.
Lázár Domok., alp. fnt. jó, elégs.
Lukáts Vilmos, alp. fnt. jó, jó.
Mánya Antal, int. jó, elégs.
Pál Ignácz, int. jó, jó.
Sándor Géza, alp. fnt. jó, jó.
Sárpataki F., alp. fnt. jó, J.
Szebeni Gerő, fnt. jó, jó.

Tauber József, szl. jó, jó.
Vargyasi Márton, int. jó, elégs.
Veress András, alp. fnt jó, elégs.
Zsögön Béla, int. jó, jó.

Összesen: 21.

VI. osztály.

Ádám Jenő, alp. fnt. jó, elégs.
Balás Károly, alp. fnt. jó, elégs.
Csató Pál, alp. fnt. jó, elégs.
Dobál Antal, int. jó, elégs.
Gál Ádám, alp. fnt. jó, J.
György Ilyés, int. jó, elégs.
Jartó Márton, alp. fnt. jó, elégs.
Kovács István, int. jó, jó.
László János, int. jó, elégs.
Lukács Zoltán, int. jó, elégs.
Nagy Béniám, alp. fnt. jó, J.
Ráduly Sim., g. kath. fnt. jó, J.
Szász Ákos, alp. fnt. jó, elégs.
Töke György, int. jó, elégs.
Zöld Ferencz, szl. jó, elégs.

Összesen: 15.

VII. osztály.

Balázs András, alp. fnt. jó, jó.
Becze Imre, alp. fnt. jó, elégs.
Bedő S., ev. ref. int. szbsz. jó,
Boga József, alp. fnt. jó. J.
Bots Lajos, int. km.
Csató Balázs, szl. jó, jó.
Dobos András, int. jó, jó.
Dulinszki Józs. alp. fnt szbsz. jó.
Finta József, alp. fnt. jó, jó.
Kedves József, alp. fnt. szbsz jó.
Lázár Miklós, szl. jó, jó.
Orbán Ferencz, alp. fnt. jó. jó.
Petres János, alp. fnt. jó, J.
Vass Lajos, alp. fnt. jó, jó.

Összesen: 14.

VIII. osztály.

Botár Béla, alp. fnt. jó, J.
Józsa József, int. jó, elégs.
Korodi János, alp. fnt. jó, jó.
Kotró Márton, alp. fnt. szbsz. jó.
Lakatos K., alp, fnt. szbsz. elégs.
Merza Gergely, szl. jó, jó.
Nagy Lajos, alp. fnt. jó, jó.
Petri Kálmán, alp. fnt. jó, elégs.
Rancz A., ism. szl. szbsz. elégs.
Száva Antal, fnt. jó, elégs.
Wellman Samu, alp. fnt. jó, J.

Összesen: 11.

Rövidítések értelmezése:

J. = Jeles.
elégs. = elégséges.
elégt. = elégtelen.
szbsz. = szabályszerü.
gkt. = görög katholikus.
ref. = református.
alp. = alapitványos.
öszt. = kézi ösztöndijas.
ism. = ismétlő.
fnt. = fiuöveldei tanuló.
int. = internátusi tanuló.
szl. = szülőinél szállásol.
km. = kimaradt.
tv. = tanodát változtatott.
v. n.m. = vizsgál. nélkül maradt.

VIII. Statisztikai táblázatok.

I. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	Létszám				Vallás[1]				Nyelvi és nemzetiségi viszonyok				A szülök polgári állása					Előmenetel							Összesen
																		részletesen				általán			
	beiratott	elhalt	elmaradt	tanév végéig megmaradt	római kathólikus	görög kathólikus	ev. református	unitárius	magyar-székely	magyar-német	magyar-román	magyar-örmény	értelmiség	őstermelő	kereskedő és iparos	tisztviselő	szolga és munkás	jeles	jó	elégséges	elégtelen	haladó[2]	ismétlő[3]		
I.	37		3	34	32	1	1		29	5			3	18	8	1	4	4	6	12	12	28	6		34
II.	41		—	41	40	1	—		38	3			7	16	8	7	3	9	15	10	7	38	3		41
III.	19		—	19	18	—	1		19	—			5	6	2	6	—	3	4	7	5	15	4		19
IV.	18		—	18	17	1	—		18	—			3	9	3	2	1	1	10	7	—	18	—		18
V.	21		—	21	21	—	—		19	2			5	11	3	1	1	1	10	9	1	21	—		21
VI.	15		—	15	14	1	—		15	—			3	5	3	4	—	3	1	11	—	15	—		15
VII.	14		1	13	12	—	1		13	—			2	6	—	4	1	2	10	1	—	13	—		13
VIII.	11		—	11	11	—	—		9	2			1	4	4	1	1	2	3	6	—	11	—		11
I.—VIII.	176		4	172	165	4	3		160	12			29	75	31	26	11	25	59	63	25	159	13		172

1) Ezen és a következő rovatokban is csak az év végéig megmaradt tanulók száma van felvéve.
2) A haladók közé az egy tantárgyból megbukott és jó magaviseletű tanulók is felvétetnek.
3) Azaz: a kik több tantárgyból bukta't, vagy az egy elégtelen mellett szabályszerű viseletök volt.

2. A tanulás eredményének tárgy- és osztályonkinti áttekintése.

Tárgyak	I. osztály.					II. osztály					III. osztály					IV. osztály				
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölment v. n. járt	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölment v. n. járt	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölment v. n. járt	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölment v. n. járt
Vallástan	18	11	5	—	—	22	12	7	—	—	10	8	1	—	—	11	7	—	—	—
Magyar nyelv	4	7	18	5	—	10	21	9	1	—	4	8	7	—	—	5	7	6	—	—
Latin nyelv	3	6	13	12	—	8	13	14	6	—	4	3	9	3	—	3	10	5	—	—
Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	7	3	—	5	10	3	—	—
Földrajz	6	12	12	4	—	19	13	6	3	—	3	3	7	6	—	—	—	—	—	—
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	7	6	—	7	8	3	—	—
Mennyiségtan	12	14	6	2	—	8	16	15	2	—	3	5	10	1	—	6	6	6	—	—
Rajzoló mértan	15	15	4	—	—	24	12	5	—	—	—	—	—	—	—	9	9	—	—	—
Természetrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	6	—	—
Phisikai földrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7	9	—	—	—	—	—	—	—
Bölcsészet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Torna	1	17	16	—	—	8	19	13	1	—	5	10	4	—	—	2	11	2	2	1
Szépirás	8	15	11	—	—	16	18	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ének	2	9	16	—	7	9	13	8	—	11	5	6	2	—	6	4	6	3	—	5
Zene	—	—	—	—	—	—	4	—	—	37	1	2	—	—	16	1	—	—	—	17
Franczia	—	—	—	—	—	2	—	—	—	39	1	1	—	—	17	2	2	1	—	13

2. A tanulás eredményének tárgy- és osztályonkinti áttekintése (Folytatás.)

Tárgyak	V. osztály.					VI. osztály.					VII. osztály.					VIII. osztály.				
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölment v. n. járt	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölment v. n. járt	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölment v. n. járt	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölment v. n. járt
Vallástan	10	11	—	—	—	7	4	4	—	—	6	7	—	—	—	3	7	1	—	—
Magyar nyelv	7	13	1	—	—	7	8	—	—	—	5	8	—	—	—	5	4	2	—	—
Latin nyelv	6	4	10	1	—	4	2	9	—	—	4	9	—	—	—	3	3	5	—	—
Görög nyelv	6	9	6	—	—	3	1	11	—	—	4	9	—	—	—	6	2	3	—	—
Német nyelv	1	10	10	—	—	4	11	—	—	—	6	6	1	—	—	3	7	1	—	—
Földrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7	1	—	—	—	—	—	—	—
Történelem	5	10	6	—	—	8	2	5	—	—	—	—	—	—	—	6	3	2	—	—
Mennyiségtan	2	11	8	—	—	4	5	6	—	—	2	10	1	—	—	5	3	3	—	—
Rajzoló mértan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természetrajz	12	6	3	—	—	4	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	3	—	—	4	4	3	—	—
Bölcsészet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	8	1	—	—	5	3	3	—	—
Torna	3	11	7	—	—	8	6	1	—	—	3	9	1	—	—	7	3	—	1	—
Szépirás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ének	5	7	6	—	3	8	6	1	—	—	4	5	1	—	3	7	3	—	1	—
Zene	3	—	—	—	18	1	1	—	—	13	1	2	—	—	10	2	—	—	—	9
Franczia	2	2	—	—	17	2	1	—	—	12	2	2	—	—	9	2	—	—	—	9

3. Magaviselet, életkor, választott pálya és szállás szerinti áttekintés.

Osztály	A tanév végéig megmaradt tanulók																													
	magaviseletre nézve		életkor tekintetében												választott pálya szerint											szállás szerint					
																										finöveldében			internatusban		künn
	jó	szabályszerű	10[1])	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21 és több	egyházi	jogi	orvosi	tanári	művészeti	bányászati és erdészeti	technikai	gazdászati	tisztviselői	katonai	különféle	alapítványos	fizetéses	servitor	tarisnyás	servitor	kézi ösztöndíjas	a szülőknél
			éves																													
I.	24	10	1	6	12	12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	13	4	2	10
II.	28	13	1	—	11	18	9	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	2	8	3	2	15
III.	10	9	—	—	—	4	8	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	7	—	—	8
IV.	18	—	—	—	—	—	5	4	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	4	—	2	7
V.	21	—	—	—	—	—	—	7	6	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	2	—	5	—	—	1
VI.	15	—	—	—	—	—	—	—	4	5	3	3	—	—	5[2])	2	2	—	—	—	—	—	3	2	1	7	—	1	6	—	—	1
VII.	10	3	—	—	—	—	—	—	1	2	7	2	1	—	4	—	—	3	—	—	1	—	1	2	—	9	—	—	2	—	—	2
VIII.	8	3	—	—	—	—	—	—	—	1	2	5	2	1	2	4	—	—	—	—	—	—	2	—	2	7	1	—	1	—	—	2
Összeg	134	38	2	6	23	34	25	19	21	16	12	10	3	1	11	9	2	3	—	—	1	—	6	4	3	47	16	4	46	7	6	46

1) Az életkorra nézve a jelen tanév végén betöltött év az irányadó. (Pótutasítás a statiszt. táblázathoz.)
2) A pályaválasztás általában ingadozik, sikerülése igen-igen függ a körülményektől.

4. Származási hely szerinti áttekintés.

Lakhely	Osztály								Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Helybeli	2	5	1	1	1	2	1	1	14
Csikmegyei	28	31	13	14	14	11	10	5	126
Alsó-Fehérm.	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Brassómegyei	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Budapesti	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Háromszékm.	—	3	4	2	4	2	1	3	19
Maros-Tordam.	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Szebenmegyei	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Szolnok-Doboka	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Udvarhelym.	1	1	1	—	2	—	1	1	7
Összesen	34	41	19	18	21	15	13	11	172

5. Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése.

Tanév	Jelentkezett	Viszahelyeztetett	vizsgálatot tett	Javító	Írásbeli	Szóbeli	Érettnek nyilvánittatott			3 hónapra visszavetteitett	Írásbelin elbukott	Ezek közül szándékozik														
							jelesen	jól	egyszerűen			egyetemi				müegyetemi			akademiai							
												egyházi	jogi	orvosi	bölcsészeti	épitészeti	mérnöki	vegyészi	erdészeti és bányászati	gazdászati	katonai	tisztviselői	közlekedési			
1890/91	11	—	— 11	9	1	3	5	—	2	2	4	—	—	—	1	—	—	—	—	2	2					

VIII.

Légtünet- és növény-élettani észlelő.

Imets F. Jákó intézeti igazgató a 20. évben is folytatta a légtüneti és növényélettani észleleteket, melyeknél Petres János VII. oszt. gymn. tanuló segédkezett. A légtüneti észleletek havonkint felküldettek a m. kir. központi intézethez; a növény-élettani adatok hasonlólag évenkint közöltetnek.

A csiksomlyói állomás fldr. hossz.: 43°32' szél. 46°22' tengerfeletti magassága: 707 méter.

Hónap	Légnyomat			Hőmérséklet C. sz.			Páranyomat			Nedvesség			Csapadék m. m.			Szélirány				Szélerősség (közép)	Felhőzet (közép)	Jegyzet.
	közép	legnagyobb	legkisebb	közép	legnagyobb	legkisebb	közép	legnagyobb	legkisebb	közép	legnagyobb	legkisebb	havi	24 órai	ennek napja	fő uralkodó	második „	harmadik „	negyedik „			
Január	702.6	714.5	685.2	−5.7	3.0	−17.2	2.8	4.6	0.9	84	95	68	28.15	10.25	30	S[1])	N	W	E	2	6	nagyon enyhe.
Február	705.1	799.3	694.6	−11.6	−3.4	−18.3	1.8	3.3	0.8	85	100	71	15.80	10.15	19	NE	S	N	SE	1	4	rendkivül hideg.
Március	700.0	708.7	688.7	0.5	12.1	−9.4	4.0	6.5	2.1	82	100	65	56.70	13.00	2	S	W	NE	SW	1	4	elég enyhe.
Április	698.0	704.9	687.9	9.5	15.8	4.1	5.9	8.7	3.3	69	89	49	35.30	21.15	24	S	SE	NE	SW	2	5	kellemesen, változó.
Május	698.3	704.1	688.9	13.6	17.6	9.2	8.6	10 6	6.6	76	89	61	93.48	19.50	28	S	E	NE	SW	3	6	nedves.
Junius	700.1	705.9	695.7	14.1	22.6	6.6	8.9	11.5	5.9	76	96	48	92.62	22.80	2	NW	NE	W	S	2	6	nedves, hüvös.
Julius	700.9	704.7	696.6	19.7	26.0	13.9	11.6	16.5	7.9	69	87	49	117.60	70.00	3	S	W	E	N	2	4	kellemes
August.	702.7	710.3	697.2	21.5	27.4	16.1	11.5	17 6	8 6	62	83	50	52.20	30.80	13	S	E	N	SW	1	2	száraz, forró.
Septem.	705.1	711.6	698.1	11.9	24.0	6.9	7.8	12.8	4.8	75	92	55	41.70	16.10	6	NW	W	S	E	2	5	hüvös, szeles.
Október	702.2	707.7	694.2	6.2	16.0	−5.9	5.6	8.1	2.7	78	98	52	68.75	28.00	20	N	W	S	NW	2	6	zordon.
Novem.	699.4	710.3	687.2	3.8	11.2	−3.7	5.4	8.1	3.1	88	96	71	60.25	13.50	26	W	N	NE	NW	2	8	kellemesen, változó.
Decem.	703.3	712.7	694.9	−6.8	1.1	19.3	2.6	4.6	0.8	88	100	79	20 75	11.65	3	NE	W	N	E	1	6	derült, hideg.
Évi közép	701.5	708.7	692.4	6.4	14.5	−1.4	6 4	9.4	3.9	78	94	59	56.94	22.24	—	S	W	NE	SW	2	5	középszerű.

[1]) A bevett angol jegyek: N=North észak; E=East=kelet; S=South=dél; W=Quest=nyugat.

II. **Növény-élettani** (phytophoenologiai) észleletek eredménye az 1890. évre vonatkozólag a következő:

a) A lombfejlődés kezdete: ápril 11. egres, ribiszke; 14. füzfa és borostyán; 17. nyirfa, vadcseresznyefa; 19. a Bükk kezd zöldülni; 21. alma-, körte-, meggyfa; 26. jegenye; 30. szálldoké s nyárfa; május 3. körisfa, a somlyói Bükk teljesen zöld; 12. ákácz; 15. eperfa, szilfa, cserfa.

b) A virágzás kezdete a következő növényeknél észleltetett: márczius 24-én hóvirág; ápril 1. paponya; 6. ibolya; 16. mocsári gólyahir; 20. kankalin; május 1. meggy, körte, szilva és alma; 7. gyöngyvirág, borostyán; 10 liliom; 27. bazsarózsa. jun. 1. rozs; 3. csipkerózsa, tulipán, nárczis; 5. bodza, ákácz; 12. lapdarózsa; 22. búza; 26 jázmin, borsó.

c) A gyümölcsérés kezdete: junius 6. eper; 12. kaszálás-kezdet; 15. marosszéki cseresznye; julius 28. rozs- és buzaaratás kezdődik; augusztus 20. sarjukaszálás; 25. zabaratás; szeptember 4. udvarhelyi hosszu magvu szilva; 9. szeder, kökényszilva; 12. árpa- és zabkaszálás; 26. kukoricza-szedés; 22. téli alma; 25. burgonyaásás; 29. szőllő; okt. 13. káposztavágás.

d) Egyéb észleletek: Január első hete hideg; de a többi része nagyon enyhe, sőt a hó is csak a hegyeken marad meg. Február nagy hideggel köszönt be s az egész hónap sokkal hidegebb, mint január. Márczius első hete is téli jellegű. de már közepén olvad a hó s utolsó napjaiban a kikelet kezd nyilatkozni. Aprilis, jellegétől eltérőleg, nem akadályozza a természet nyilatkozatát; teljes kikelet. Májusban gyakori esőzés, mi a növények buja fejlődését eszközli, már 20-án el megy a hó a Hargitáról; a pünkösdi ünnepeket jó idő találta. Junius májusnál hüvösebb, sőt 16-án a hegyeken hó s még a szobában is fűteni kell; gyakori hideg és nagy eső, mi miatt az Olt kiönt. Julius 3. nálunk a földmives minden reményeit megsemmisiti, 2 óráig diónál is nagyobb, szegletes jég hullott, melyek közül némely 250 grammot is nyomott. A vetéseket annyira leverte, hogy ez évben Somlyó környékén nem kellett aratni. A gyümölcsfák és kerti veteménynek gyümölcsét leverte. Egyébként gyakori égiháboru, esővel. Augusztus nagyon száraz és meleg. Szeptemberben korán leesik a hóharmat, a bükk s más fák levelei lesárgulnak; 13. a Hargitán hó. Október 8-án a hó mindent ellep, de pár nap alatt elmegy. A fák elhullatják levelüket; 22-ikén hó esik s a barmokat be kell rekeszteni; de a hónap végén és november elején még a Hargitáról is elmegy. Novemberben az apró marha kijár egészen a hónap végéig, mikor a hó leesik s beáll a tél, de nagyobb hideg csak a hónap végén van. Különösen a két karácsony között rendkivül nagy hideg uralkodott.

IX.

Gymnasiumi krónika.

(*Felsőbb rendeletek, vegyesek.*)

1890. jul 6. *Pál* Gábor gymn. rendes tanár, ki a tornázást a csiksomlyói főgymnasiumnál huzamosabb idő óta sikerrel tanitotta, a *torna tanitásról* lemondott.

Jul. 13. A *franczia nyelv* ingyenes oktatása czéljára ns. Csikmegyétől évi 200 frt tisztelet-dij kéretik.

Jul. 23. *Imets* F. Jákó igazgatónak a Haynald Lajos bibornok érsek úr ő Emja félszázados áldozársági jubileuma alkalmából rendezett akadémiai ünnepélyen tartott és az „Értesitőben" „Dr. Haynald Lajos és a csiksomlyói iskolák" czim alatt közlött emlékbeszédért ő Emja Alt-Ausseban kelt kegyes levelében őszinte köszönetet mondott.

Aug. 4. 2822. p. sz. *Korber* Imre hajlandó e a *torna tanitást* a jelenlegi dijazás mellett elvállalni?

Aug. 17. *Pál* Gábor folyamodványa és *Korber* Imre nyilatkozata a *tornatanitás* tárgyában.

Aug. 19. *Wieder* Gyula h. tanár a gyulafehérvári gymnasiumhoz rendeltetvén, helyébe a csiksomlyói főgymnasiumhoz a magyar-német nyelv és irodalmi tanszakra Brassóból *Haydn* J. Hugó r. tanár helyeztetett át. (2895. p. sz.)

Aug. 23. A junius 30-ról 33,583. sz. a kibocsátott *Középiskolai Rendtartás* az erd. rk. Status gyülés némely módositásaival már az 1890/91. tanévben életbeléptetés végett előiratik. Egyszersmind útasitás adatik arra nézve, hogy a *görög nyelv* az 1890. évi XXX. tcz. értelmében az 1890/91. tanévtől kezdve az uj tanrendszer által korlátozott mérvben tanittassék s helyette az V. osztályban a görög irodalom története és szabadkézi rajz oly mérvben adassék elő, a mint azt az egyes intézetek taneröi megbirják és tantermei megengedik. (3217. p. sz.)

Szept. 18. Csikmegye a *franczia nyelvi tanszék* rendszeresitésére 300 frtot ajánl meg azon feltétel mellett, ha az erd. kath. Status hasonló összeggel járul ahhoz. (1130. bgy. sz.)

Okt. 1. A *tornászat* tanitásával *Korber* Imre okleveles ének- és tornatanitó bizatott meg évi 200 frt remuneratio mellett. (3505 p. sz.)

Okt. 7. A Status *Igazgatótanács jelentésének* egy példánya azon útasitással küldetett meg, hogy az igazgatói zárjelentések adataira vonatkozólag abban foglalt elvi jelentőségü határozmányok, nyilatkozatok és észrevételek a jövendőbeli eljárásnál vétessenek figyelembe. (3609. p. sz.)

Okt. 27. Dr. Konkolyi Tege Miklós a m. kir. *meteorologiai intézet* új igazgatója útasitásokat közöl a meteorologiai állomás vezetője számára.

Nov. 15. A *zenetanitó* javadalmazásához ns. Csikmegye Törvényhatósági Bizottsága 1890/1. tanévre is kiutalta a megyei nevelési alapból a 200 frt segélyt. (1748. bgy. sz.)

Nov. 29. *Más felekezetü tanulóknak* saját egyházi hatóságuktól kell *hittani* bizonyitványt elömutatniok, önként értetödvén, hogy ily tanulók a rom. kath. vallástanból vizsgálatra sem lesznek bocsáthatók. (3608. p. sz.)

Decz. 1. A *franczia nyelv tanitására* a gymnasiumnál heti 8 óránál több nem lévén fordítható, ennek javadalmazására 400 frtnál több nem szükséges. (4225. p. sz.)

Decz. 31. Utasitások közöltettek az *érettségi vizsgálatokra* vonatkozólag. (4643. p. sz.)

„ A *magán, javító és pótló vizsgálatokra* vonatkozólag a magas miniszteriumnak 52077. számu szigoritó intézvénye közöltetik. (4640. p. sz.)

1891. január 17. A *franczia nyelv* oktatásának tiszteletdijául a folyó 1890/1. tanévre Csikmegye alispánja ngs. Becze Antal úr 200 frt segélyt kiutalt. (2281. bgy. sz.)

Január 20. A *meteorol intézet* igazgatóságának felhivására a csiksomlyói állomás felszereléséről jelentés terjesztetik föl.

Jan. 22. Útasitás közöltetik más tanintézetek tanulóinak a *gymnasiumba való átléphetése* tárgyában. (237. p. sz.)

Febr. 2. Néhai *Nagy Lajos t. kanonok*, alcsiki főesperes, csikszentgyörgyi plebános, széles müveltségü férfiu és a tanügy Maecenásának becses könyvtárából ft. Veress Sándor csikszentimrei plebános hagyatéki gondnok és Imets F. Jákó gymn. igazgató gondos közremüködésök folytán, püspök urunk ő Exja jóváhagyása mellett, a csiksomlyói gymn. tanári könyvtár 294 becses művel gazdagodott.

Febr. 22. Néhai *Vitális Károly* nyug. atyhai lelkész könyvtárából főpásztori jóváhagyás mellett a tanári könyvtár 75, az ifjusági pedig 43 drb. iskolai vonatkozásu művel gyarapodott.

Febr. 23. A *magyar tanulók országos tornaversenyére* vonatkozólag a gymn. igazgatóságokhoz a közoktatási miniszter körrendeletet meneszt, felhiván, hogy a tornaversenyben résztvenni kivánó iskolák márczius 15-ig jelentkezzenek (441. eln. sz.)

Márcz. 3. A *tornaversenyre* vonatkozó miniszteri rendeletet igazgató azon kérelem mellett terjeszti fel Püspök ur ő excjához, hogy e tárgyban autonomikus módon mielőbb intézkedni s a kath. Statustól a csiksomlyói főgymn. tanulók számára segélyt eszközölni méltóztassék.

Márcz. 6. A tanári testület folyamodik Püspök ur ő excjához, hogy a jövő évi állami költségvetés tárgyalása alkalmából az erd. kath. gymnasiumok részére kieszközlendő *államsegély* tárgyában az 1890. évi státusgyülés jegyzőkönyvének 20. pontja értel-

mében a magas kormánynál a szükséges lépéseket megtenni kegyeskedjék, hogy igy valahára a tanárok nyomasztó anyagi helyzetén segitve legyen.

Márcz. 11. A magyar tanulók országos *tornaversenye* tárgyában jelentés kéretik arra nézve, hogy a csiksomlyói gymnasiumból hányan szándékoznak a tornaversenyben részt venni és a tornatanitó kisérőnek ajánlkozik-e? Ez utóbbi a tanulmányi alapból némi segélyre számithat; az ifjaknak azonban saját költségükön kell az útazást teljesiteni. (916. p. sz.)

Márcz. 14. Imets F. Jákó igazgató indokolt folyamodványt terjeszt be Csikmegye alispánja ngs Becze Antal úrhoz a magyar tanulók *tornaversenyére* jelentkezett 22 gymnasiumi tanuló segélyezése czéljából.

Márcz. 20. Igazgató jelenti, miszerint a csiksomlyói gymnasium 4 felső osztályából a tornaversenyre 22 tanuló jelentkezett, kiknek egyenruházati s útazási költségeire az igazgató indokolt folyamodása következtében ns. Csikmegye márczius 17-én tartott közgyülésében fejenkint 20 frt, összesen *440 frtot megszavazott.* Kéri egyszersmind Püspök úr ó Excját, hogy a kisérő tornatanár Korber Imre részére legalább 50 frt útiköltség kiutalását a tanulmányi alapból eszkö-zölni méltóztassék.

Márcz. 23. Az orsz. középiskolai tanáregyesület f. évi jubileumi közgyülése alkalmából *középiskolai kiállitást* fog juniusban rendezni, mivégből a kiállitási bizottság titkársága körrendeletben hivja fel az igazgatót és kartársakat, hogy kiállitandó tárgyaikat jelentsék be és legkésőbb junius 20-ig küldjék be.

Apr. 7. Középiskolai *tornatanitás* keretébe azon egyszerübb játékok is felveendők, melyek a helyi- és időviszonyok közt gyakorolhatók. (1255. p. sz.)

Apr. 9. A Státus igazgató-tanács az *államsegély* iránti kérelmet a közokt. miniszterhez benyujtotta s annak kedvező elintézését a a főtanhatóság telhetőleg előmozditja. (1289. p. sz.)

Apr. 13. A tornatanárnak a *tornaversenyre* útazás költségei fejében a tanulmányi alapból 50 frt utaltatott. (1364. p. sz.)

Apr. 15. Igazgató jelenti, hogy a rendezendő *kiállitásban* a csiksomlyói főgymnasium is részt ohajt venni; s e czélból Imets F. Jákó igazgató, Fülöp Árpád és Glósz Miksa tanárok részéről a bejelentő lapokat a titkársághoz beküldötte.

Apr. 20. A csiksomlyói rk. főgymnasiumnál megtartott érettségi vizsgálatokhoz *miniszteri biztosul dr. Szamosi János* kolozsvári egyetemi tanár küldetett ki. (1477. p. sz.)

Apr. 24. A tanulók országos *tornaversenyére* vonatkozó kérdő iv rovatai szerint bejelentetik, hogy a csiksomlyói főgymnasium részéről versenyző 22 ifju közül szergyakorlatokra és 150 méter futásra jelentkezik az összes, 150 méteres gátversenyre 8, 200 m.

futásra 8, magas ugrásra és összetett versenyre 21. Május 14-én este Budapestre megérkeznek.

Apr. 26. A *tornaversenyre* menő ifjaink elszállásolása és ellátása tárgyában utasitást közöl a fővárosi elszállásoló bizottság.

A megrendelt tornaegyenruhák egy részét a csiksomlyói tornaversenyző ifjak csak a fővárosban vehették át, a szállitó kereskedőnek késedelmezése miatt.

Apr. 27. A sepsiszentgyörgyi *Székely-Mikó Collegium* ev. ref. gymnasiumában a jövő 1891/2. tanévtől kezdve fokozatosan a VII. osztály is megnyilik. (1558. p. sz.)

Apr. 28. A közokt. miniszter ur ő nmlga a *tornaversenyre* utazó tanulók részére vasúti kedvezményt eszközölt ki (1134. eln. sz.), minek következtében az államvasútak igazgatósága a 23 drb. igazolványt meg is küldötte, mely mellett egy egész 3-ik osztályu jegygyel a 2-ik kocsiosztályban utazhattak fel ifjaink Budapestre és vissza. (42641.)

Máj. 4. Közöltetik a közokt. miniszter ur ő nmlgának 1891. évi április 11-ről 52.348. sz. a. kelt rendelete az *érettségi vizsgálati eljárásra* vonatkozólag. (1648. p. sz.)

Május 19. Korber Imre tornatanár sürgönyzi, hogy a csiksomlyói *tornaversenyző* ifjak közül 3-an ezüst érmet nyertek, „Még sem fajult el a székely vér.“ Petőfi.

Máj. 26. Imets F. Jákó igazgató ns. Csikmegye érdemes alispánjához jelentést terjeszt be a csiksomlyói gymnasium ifjainak a magyar tanulók orsz. *tornaversenyében* történt igen szép eredményü, sőt páratlan sikerü részvételéről; s egyszersmind hálás köszönetet szavaz a tek. Törvényhatóság hazafias anyagi támogatásáért, mely által ezen vállalatot gymnasiumunk részéről lehetővé tette (178. sz.) (Igazgató ezen jelentését és köszönetét a „Cs. L.“ 23-ik száma is hozta.)

Jun. 6. A gymnasiumi tanulók közül a mult hónap alatt 27-én *tánctanitásban* is részesültek egy ügyes mester vezetése mellett, — mint a mai próba tanusitotta, — igen szép sikerrel.

Jun. 6. A magyar tanulók első *tornaversenye* emlékkönyve számára adatok kivántatnak. (1511. közokt. min. eln. szám.) [Jun. 14. a kivánt adatok felterjesztettek (felküldettek)].

Jun. 13. A *középiskolai kiállitásra* a kiállitási tárgyak (a tan- és nevelőintézetek helyszin- és alaprajzai, látóképei, Glósz és Imets igazgató részéről irodalmi müvek) Budapestre elküldettek.

Jun. 13. *Imets* F. Jákó, a főgymnasium igazgatója, „bemutatott okmányai alapján 30 szolgálati év után nyugalomba helyeztetett. Egyúttal neki a tan- és nevelés-ügy terén kifejtett hosszas és hasznos szolgálataiért és szerzett kiváló érdemeiért a tanhatóság elismerését fejezte ki“ (1190. p. sz. 972. igt. sz.)

Jun. 16. Csikpálfalvi *Salamon* István úr, Budapesten a term. tud. társulatnál tisztviselő, gymnasiumunk tanári könyvtára számára az emlitett társulat évkönyveiből sziveskedett 13 darabot küldeni.

X.

Figyelmeztető.

1. A tanulók szabályszerü *fölvétele* és beirása aug. 31 és szeptember 1. napján történik. A beirandó tanulók tartoznak az igazgatónál keresztlevelöket, vagy ezt helyettesitő hiteles iratot és a közelebbi osztályból nyert iskolai bizonyitványukat m u l h a t a t l a n u l bemutatni.

2. Az 1887. évi XII. tcz. 4. és 5. §§-ai értelmében azon tanulók, kik nem igazolják, hogy életök 12-ik évéig *ujra-oltattak*, vagy 5 éven belől sikeresen beoltva lettek, vagy valóságos himlőt állottak ki: az illetékes egészségügyi hatóságnak bejelentetnek és a gymnasiumba véglegesen addig fel nem vehetők, mig a netalán kiderült hiány pótolva nem lesz, vagy nem igazolják azt, hogy az ujra-oltás kötelezettsége alól törvényszerüen fölmentettek. — Közelebbi tájékozás czéljából forduljanak a t. szülök és gyámok gyermekeikkel a legközelebbi járási vagy körorvoshoz.

3. Mindazon nem-alapitványos gymnasiumi ifjak, kik nem a tanoda székhelyén vagy a tőszomszédos helységekben laknak, a *collegialis bennlakásba* (internatusba) lesznek beszállásolandók. Tudni kell: a) hogy az ifjak az internatusban kényelmes lakást, fütést, világitást és felügyeletet nyernek; b) ellenben a kosztbeli ellátásról a régi tarisnyarendszer szerint maguk gondoskodnak; c) az internatusi ifjak együttes élelmezés czéljából a szülők vagy gyámok szomszédsága szerint 8—9 tagu csoportokká alakulnak; d) minden csoporthoz 1 servitor-növendék osztatik be, kit szolgálata fejében a csoport ingyen lát el élelemmel; e) a csoportok számára lehetőleg az intézethez közel eső gazdákkal a kifőzésre nézve a szülők szerződnek; f) az élelmezési csoportoknak két rendbeli abroszra van szükségök, melyeket szerződés szerint a kifőző-házak szolgáltatnak; ellenben g) asztalkendőről és evő-eszközökről az egyes ifjak gondoskodnak; h) benlakási dij fejében minden internatusi növendék után 1 frt fizettetik; fütési anyagul pedig 1 öl

kemény tüzifa szállitandó be. Ha ezen illetmény szept. 20-ig be nem szállittatik: az illető szülő vagy gyám annak fejében 5 frtot köteles szeptemberben lefizetni. Azonban failletménynyel a servitor-növendékek nem tartoznak; i) azon nem-alapitványos tanulók, kik a növeldében az alapitványos ifjakkal kivánnak kosztozni: a finöveldei ellátási dij mellett, mely egyenlő az alapitványosok ellátási dijával, ezenkivül lakás- és felügyeleti dij fejében 6 frtot kötelesek az internatusi igazgatónál egyszerre vagy legalább félévenkinti előleges részletekben lefizetni.

4. Minden gymnasiumi tanuló tartozik az 1889. évi április 1-ről 1200 sz. a. kiadott főtanhatósági intézvény értelmében tandij czimén, mely a gymnasium tanszertárainak kiegészitésére és gyarapitására lesz forditandó, 1 vagy 2 részletben 6 frtot fizetni. Ezen tandij-fizetés alól rendesen senki sincs felmentve. Minazonáltal azokra nézve, kik kivételképen tandij-mentességet kivánnak élvezni, a fenn hivatolt szám alatt kiadott tandij-mentességi szabályzat teljes szövegében ide iktattatik:

„Tandijmentességi szabályzat“

1. §. Az erd. róm. kath. Status gymnasiumaiban a Statusgyűléstől megállapitott (a csik-somlyóiban 6 frt) tandij fizetendő, mely alól rend szerint senki sem mentetik fel.

2. §. Kivételképpen azonban a főtanhatóság elengedheti az egész vagy a fél tandij fizetését jó erkölcsi magaviseletü és egyuttal jó igyekezetü, tehetséges tanulóknak, ha

a) szülők vagyontalanságát az illető politikai hatóságtól kiállitott (és a r. k. lelkésztől is aláirt) bizonyitvány igazolja;[1])

b) az előző tanévről szóló gymnasiumi bizonyitvány szerint erkölcsi magaviselete legalább szabályszerü volt s az egyes tantárgyakból legfeljebb csak egyetlen elégséges osztályzatot bir, a többi jeles és jó levén;

c) a tanár-testület a tandij-mentességre ajánlja.

4. §. Olyan tanulók kérvényét, a kiknek bizonyitványa kevésbbé szabályszerü magaviselet, avagy egynél több elégséges érdemjegyet tartalmaz, az igazgatók el nem fogadhatják; hanem a jelen szabályzatra való hivatkozással visszautasitják s a tandij fizetésére határidőt tűznek ki.

5. §. Elemi iskolai bizonyitványnyal kizárólag csak akkor lehet tandij-mentességért folyamodni, ha annak érdemjegyei mind jelesek és jók

6. §. A tandijmentességi kérvények minden tanév elején legkésőbb szeptember 15-éig az illető gymnasium igazgatóságánál adandók be. A tanártestület

[1]) A melléklendő szegénységi bizonyitványban kitüntetendő a folyamodó szülő által a legközelebbi évben fizetett valamennyi adó összege.

tartozik a kérvényeket még a szept. hóban tartandó ülésen lelkiismeretesen tárgyalni s véleményét minden egyes folyamodóra nézve jegyzőkönyvre venni. Az összes iratokat az igazgatók október 1-ig a főtanhatósághoz felterjesztik, hogy az igazgató-tanács októberi rendes közgyűlésén végleg határozhasson. Fel nem szerelt, avagy később beadott kérvények figyelembe nem vétetnek.

7. §. A tandij befizetésére engedhető legvégső határidő november 15-ike, illetve a második felére nézve márczius 15-ike. A kik a jelzett határidőig a tandijat be nem fizették, sem az igazgató-tanács által a fizetés alól fel nem mentettek, a tanulók sorából kitörlendők.

8. §. A tandij pontos beszedéséről az illető igazgatók felelősök.

9. §. A jelen szabályzat a gymnasiumi Értesitőben közzé teendő."

5. A tandijon kivül minden gymn. tanuló tartozik ifjusági könyvtári illeték gyanánt 30 krt. és „Értesitő"re szintén 30 krt előre fizetni.

A javitó-, valamint elhalasztott fölvételi vizsgálatok is szept. 2. és 3. napján tartatnak meg. A javitó-vizsgálatok iránti folyamodványokat és az alapitványi kérelmeket is rendesen julius 8-ig az igazgatósághoz be kell adni. A javitó-vizsgálatokat a tanulók azon tanodánál kötelesek kiállani, melynél megbuktak, vagy azokat letenni elmulasztották. A fölvétel föltételei: jó sikerrel végzett elemi IV. osztály, vagy hasonfoku tanodák s az ezektől kiállitott bizonyitvány. Különben pedig a mindenkire nézve köteles fölvételi vizsgálat tárgyai: értelmes magyar olvasás, a magyar nyelvtanból az alaktan főbb részeinek ismerete, jól olvasható diktandó irás és a négy alapmüvelet közönséges és törtszámokkal.

6. A tanulók, valamint a szülők és gyámok is figyelmeztetnek az iskolai bizonyitványok megőrzésére; minthogy ezeknek másolatai az eredeti elvesztét bebizonyitó kérelem és mellett kivált az érettségi okmányé sok nehézséggel állitható ki. Figyelmeztetnek továbbá a szülők és gyámok, hogy az évharmadi Értesitőket szorgalmasan vegyék át iskolázottjaiktól és azokat jól betekintve irják alá, vagy magoknak megmagyaráztatva, más hiteles ember, jelesen a plebános ur által irassák alá, hogy ne csupán az évvégi bizonyitványból és igy későn ébredjenek arra, hogy fiok vagy gyámoltjok elvesztegette a drága tanidőt és iskolai évet.

7. Az ifjak tankönyveiket a *kölcsön-könyvtárból* illő % mellett nagyobb részt beszerezhetik.

Csik-Somlyón, 1891. junius 28-án.

Imets F. Jákó,
tb. főesperes, főgymnasiumi igazgató.

Tartalom.

I. A görög nyelv ügye gymnasiumainkban. *Fülöp* Árpád főgymn. tanártól.
II. Tanári kar.
III. Az $1890/_{91}$. évben követett tanterv.
IV. Irásbeli magyar feladványok.
V. Egyéb tanügyi adatok, és pedig:
A) A tanév folyama.
B) Vallás-erkölcsi állapot, ünnepek.
C) Növeldék.
D) Egészségügy.
E) Szerelvények gyarapodása, I—VIII.
F) Önképzökör.
G) Jutalmak.
VI. Az ifjuság érdemsorozata.
VII. Statisztikai táblázatok, 1—5.
VIII. Légtünettani észlelő, I. II.
IX. Gymnasiumi krónika.
X. Figyelmeztető.